Leto LXXV., št. 268 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, sobota 21. novembra 1942-XXI Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir.
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO
Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

Napadi bombnikov na afriška pristanišča

Na cirenajški fronti uničeni sovražni oklopni avtomobili Stalni napadi na sovražne kolone

Glavni stan italijanskih oboroženih sil je objavil 20. novembra naslednje 909. vojno poročilo:

Na cirenaiškem bojišču je bilo v spopadih izvidniških elementov uničenih nekaj sovražnih oklopnih sredstev. Na področju pri Agedabiji so bile zajete posadke sovražnih letal, ki jih je naše topništvo sestrelilo.

Naši bombniki so v pristaniščih v francoski Severni Afriki večkrat zaporedoma napadli angleško-ameriške ladje; nemški lovci so v letalskih spopadih sestrelili dve letali tipa Curtis.

Britanska letala so preteklo noč odvrgla nekaj bomb v bližini Catanije; bilo je nekaj škode brez človeških žrtev; protiletalsko topništvo je zadelo neko letalo tipa Wellington, ki je strmoglavilo na tla.

Na področju pri Lanzu Torinese je bilo zajetih 5 letalcev, med njimi 1 oficir, ki so tvorili posadko nekega letala, sestreljenega med letalskim napadom na Torino v noči na 19. t. m.

Iz nemškega vojnega poročila

Vojno poročilo Nemškega vrhovnega poveljstva pravi o operacijah v Sredozemlju in Severni Afriki:

Nemške in italijanske čete so uničile v Cirenaiki nekaj sovražnih oklopnih izvidniških voz.

Nemško letalstvo je stalno napadalo angleške kolone motornih vozil. V alžirsko-tuniškem obmejnem področju so letala za bližnje polete z vidno dobrim učinkom napadla sovražne prednje oddelke in degolistične odrede, ki so skušali ovirati naše napredovanje.

Ducejevo priznanje Milici protiletalskega in mornariškega topništva

Rim, 20. nov. s. Šef glavnega stana Milice je objavil z datumom 18. novembra naslednje dnevno povelje:

»Oficirji, podoficirji in Črne srajce Milice protiletalskega topništva in Milice mornariškega topništva! Duce je odredil, da se vam prizna z vsemi učinki značaj borcev.

Vi, ki že 30 mesecev v imenu svoje vere s čudovitim zgledom kreposti in privrženosti dolžnosti bdite marljivi in oboroženi med vrstami topov in posluševalnim omrežjem v svrho zaščite italijanskega naroda pred sovražnim napadom, ste ponosni na visoko čast, ki vam je bila podeljena.

Italijanski narod ve, s kakšno izkušenostjo in vnemo jačite tehnična sredstva, ki so vam na razpolago. Ve, da tvorijo topovi in srca eno samo orožje. Ve, da je med njimi na tisoče in tisoče mož, ki niso podvrženi vojaški obveznosti, pohabljenci iz prejšnjih vojen, družinski očetje v starejših letih, najmlajši, ki še ne morejo na nabor. Narod vam sledi z moškim zaupanjem.

Tovariši! Sovražnik, ki je skušal pred 7 leti zadušiti fašistično Italijo, divja danes s srditostjo proti našim hišam, našim cerkvam, našim šolam in našim bolnicam. Odgovorite mu s postoterjenim sovraštvom in storite, da bo sveto nebo naše Domovine zanj usodno.«

*

Princesa Piemontska pri vojnih ranjencih

Firence, 20. nov. s. Nj. Vis. Princesa Piemontska je med svojim kratkim obiskom v Firencah obiskala bolnico »Villa Natalia« in bolnice Rdečega križa. Naslovila je svojo tolažilno in vzpodbudno besedo slavnim vojnim ranjencem, ki so prišli z zadnjim bolniškim vlakom.

Federacija graditeljev za poškodovana mesta

Rim, 20. nov. s. Izražajoč trdno voljo italijanskih graditeljev staviti vse svoje sile in sredstva v službo naroda v vojni za dosego zmage, je izvršilna skupščina Fašistične narodne federacije graditeljev spričo nelavnega brutalnega bombardiranja italijanskih mest in v zavesti zahtev trenutka sklenila, pripraviti vsa potrebna gradbena sredstva in jih dati na razpolago za poškodovana mesta. Skupščina je v ta namen določila tudi vsoto en milijon lir. Zborovanje se je pričelo in se zaključilo s pozdravom Duceju.

Italija in Nemčija sta neločljivi

Poleg skupnih moralnih in materialnih interesov ju druži tudi skupni nasprotnik

Berlin, 20. nov. s. »Frankfurter Zeitung« piše v nekem svojem članku, da so se sankcije proti Italiji leta 1935. končale ne samo s porazom Anglije, temveč so imele tudi zelo važne politične posledice. One so Italijanom jasno dokazale, da je Anglija sovražnik, ki se stalno zoperstavlja uresničenju njih upanja in njih življenjskim interesom, kakor je Anglija tudi sovražnik Nemčije. Tako je Italija doumela, da so versajske sile smatrale Italijo in Nemčijo za države, ki ju je treba držati v stalnem suženjstvu. S tem so bili ustvarjeni psihološki pogoji za pripravo italijansko-nemškega zavezništva. Danes so sile Osi pod orožjem ter se borijo skupno za svojo bodočnost. Kakor kažejo dogodki v zadnjih sedmih letih, je Anglija sama mnogo prispevala, da si je ustvarila nasprotnike.

Upravičeno lahko trdimo, piše dopisnik »Hamburger Fremdenblatta«, da se vojna ni pričela v septembru 1939. marveč 18. novembra 1935, ko je Društvo narodov na ščuvanje Anglije pripravilo 52 narodov za izvajanje sankcij proti Italiji. Italija ni ogrožala niti Anglije, niti drugih evropskih držav, temveč se je nameravala samo osvoboditi angleškega zatiranja in si zagotoviti svoj življenjski prostor. Obletnica sankcij pa nudi prilko za ugotovitev stalnega sovraštva Anglije v škodo Italije in za podčrtanje osvobodilnega značaja svetovne vojne.

Prispevek Italije v osvobodilni vojni Evrope izpod angleške hegemonije, je mnogo večji kakor se splošno misli, zatrjuje »Frankfurter Zeitung«. List spominja, da se je Hitler, ponovno poklonil spričo deleža, ki ga Italija daje k skupnemu boju, in omenja, da čeprav še ni prišel trenutek za dokončno sodbo o pomoči italijanskega orožja, vendarle lahko že trdi, da je popolnoma ustrezalo upanju, ki so ga v njo imele sile, katere se borijo za novo Evropo, upoštevajoč strateški položaj Italije in vojne okoliščine. Važnost udejstvovanja Italije se je prikazala v polni luči zlasti v trenutku, ko je prišlo do angloameriškega napada na Severno Afriko in do ofenzive proti italijansko-nemškemu ekspedicijskemu zboru v Libiji. Tako, kakor so se doslej italijanski in nemški kontingenti borili drug ob drugem proti boljševiškemu kolosu, v puščavah Egipta in Libije in na obširnem operacijskem področju Atlantika, tako danes udarjajo oddelki letalstva in podmornic obeh držav Osi na letalsko-pomorske sile Angloamerčanov ob obali Francoske Severne Afrike. Italija in Nemčija sta zaveznici z enakimi pravicami v okviru Trojnega pakta in nudita zgled razumevanja in skupne akcije. Zaman je Anglija skušala že večkart porušiti Os in izločiti Italijo z grožnjami, obljubami in napadi. Italija se preveč zaveda važnosti svojih odnosov z Nemčijo in skupnosti usode, ki jo veže z Nemčijo, da ne bi občutila kot zvijačno žalitev kakršenkoli poizkus Anglije. Enaka čustva se gojijo na nemški strani in danes se enako kakor vedno prej vara, kdor misli, da je mogoče ločiti fašistično Italijo od narodnosocialistične Nemčije, ki sta neločljivi v skupnem in slavnem vodenju vojne do konca borbe, ki jima je bila vsiljena.

Madžarska hvaležnost Duceju

Budimpešta, 20. nov. s. Druge obletnice pristopa Madžarske h trojnemu paktu se spominja ves madžarski tisk. Pristop Madžarske h trojnemu paktu, podčrtavajo listi, je bila logična posledica politike, ki jo je Madžarska vedno izvajala do Italije in Nemčije. Smernice zunanje politike vseh vlad, ki so si v Madžarski sledile, so bile vedno premočrtne in dosledne. V interesu Madžarske je, da tesno sodeluje z Italijo in Nemčijo. Madžarski narod ve, piše »Pester Lloyd«, da sta samo sili Osi hoteli preporod Madžarske. Kar je Italija storila za osvoboditev države iz verig mirovnih pogodb nesrečne versajske dobe, ne bodo nikoli pozabili Madžari, ki so brezmejno hvaležni Duceju, šefu fašistične Italije, ki je bil prvi državnik, ki je madžarskemu narodu ponudil roko. Madžarska je ponosna, da je v krogu zavezniških vlad Osi v borbi proti boljševizmu in da izpopolnjuje skupno z njimi vse napore za triumf nove Evrope.

Minister dr. Göbbels na Nizozemskem

Berlin, 20. nov. s. Kakor poroča DNB je nemški minister dr. Göbbels obiskal v četrtek nemškega komisarja za Nizozemsko ministra Seyss-Inquarta. Med potovanjem v Haag je dr. Göbbels položil venec na žaro padlih na pokopališču v Grebbebergu. Po vrsti razgovorov z odličniki stranke in oboroženih sil v Haagu, se je dr. Göbbels snoči skupno z nemškim komisarjem Seyss-Inquartom udeležil otvoritve nemškega gledališča na Nizozemskem.

Pred volitvami v Turčiji

Ankara, 20. nov. s. Javljajo, da so se pričele za poslansko zbornico počitnice, ki bodo trajale do konca januarja 1943. Prej tem datumom se bo zbornica razpustila in pripravila nove volitve, ker je to leto zadnje njenega zakonitega obstoja.

Sovražnik izgubil 23 ladij s 120.000 t.

Novi uspehi nemških podmornic na severnem Atlantiku in ob afriški obali — Potopljena sta bila tudi dva rušilca in ena korveta

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 20. novembra. s. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje izredno poročilo:

Nemške podmornice so napadle v severnem Atlantiku neki konvoj in potopile v srditih borbah, ki so trajale več dni, 15 ladij z 78.000 tonami kakor tudi dva rušilca in eno korveto. Druge ladje so bile poškodovan s torpedi.

Nemške podmornice so potopile pred obalo Severne Afrike in Srednje Afrike ter vzhodno od Capetowna 8 ladij z 42.000 tonami. Neka nadaljnja ladja je bila zadeta s torpedi. Sovražnik je tako izgubil razen imenovanih zaščitnih pomorskih sil nadaljnjih 23 ladij svojega trgovinskega brodovja s skupno 120.000 tonami.

Med borbo proti konvoju se je posebno iskazala podmornica pod poveljstvom ladijskega poročnika Schneiderja.

Hudo zdecimiran konvoj

Berlin, 20. nov. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava iz vojaških krogov, da so včeraj nemške podmornice dosegle velike uspehe na Atlantiku. Kljub izredno slabemu vremenu so podmornice obdržale nadzorstvo v severnem Atlantiku in zadele v zadnjih 24 urah nič manj kot 8 transportnih ladij, natovorjenih z vojnimi potrebščinami in živilsko oskrbo. Ladje so pripadale močno zaščitenemu konvoju. Torpedi so zadeli tudi eno petrolejsko ladjo, katero so takoj obdali plameni. Tako je bilo uničenih še 35.000 ton dragocenih potrebščin.

Upoštevajoč uspehe v prejšnjih dneh, je bil konvoj, ki je sestojal iz 25 ladij zmanjšan na 11 edinic, od katerih je bilo več tako poškodovanih, da so jih morale spremljevalne ladje prepustiti usodi. Zaradi tega se lahko računa z njih dokončnim uničenjem. Neka torpedovka najmodernejše gradnje je bila potopljena ko je skušala preganjati neko podmornico. Torpedo je domnevno zadel skladišče smodnika, kajti po drugi eksploziji se je ladja razklala in se naglo potopila. Neka podmornica je potopila tudi rušilec, s katerega so metali globinske bombe. V ameriških vodah je neka nemška podmornica potopila en parnik z okrog 5.000 tonami.

Poškodovane ladje se zatekajo v Gibraltar

La Linea, 20. nov. s. V zadnjih dneh so izkrcali nad 5.000 mrtvih in ranjenih v Gibraltarju. V Gibraltar je prišlo 50 bojnih ladij in številne prevozne ladje, ki so jih podmornice Osi in letalstvo hudo poškodovale.

Torpedirana ladja z braziljskimi novinarji

Buenos Aires, 20. nov. s. Poročajo, da so se brazilski novinarji, ki so obiskali Anglijo, na čudežen način rešili pred smrtjo med potovanjem na povratku, ko je bila ladja, ki jih je vozila v New York, torpedirana in hudo poškodovana, vendar se ni potopila.

Zmagoviti boji na vzhodnih bojiščih

Poskusi sovražnih protinapadov na Kavkazu odbiti — Čiščenje v Stalingradu — Boji ob Donu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 20. nov. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Pri krajevnih bojnih akcijah v zapadnem Kavkazu so vrgle nemške čete sovražnikove sile v protinapadu, ki so ga podpirali močni oddelki letal za polete na bližnje daljave, na njihove izhodiščne postojanke. Na prostoru okrog Alagira in vzhodno od Mozdoka so se izjalovili sovražnikovi napadi ob čuječi obrambi naših čet, ki so uničile dve šibkejši borbeni skupini sovražnika.

V Stalingradu so lastni napadalni oddelki zavzeli nekaj hišnih blokov. Sovražnikovi protisunki so se zrušili.

Na fronti ob Donu so rumunske in nemške čete v hudih borbah proti težkim sovražnim napadom oklopnih oddelkov in pehote.

Hitri čolni so prodrli v noči na 19. novembra proti angleški obali ter potopili iz močno zavarovanih konvojev 4 trgovske ladje s skupno 9.000 br. reg. tonami.

Ob holandsko-norveški obali je izgubilo angleško letalstvo pri vojaško brezpomembnih napadih 5 letal, med njimi tri po obstreljevanju protiletalskega topništva z vojne mornarice. Eno lastno letalo se pogreša.

Na finskih bojiščih

Helsinki, 20. nov. s. V zadnjih 24 urah so bili na fronti Karelske ožine odbiti krajevni napadi majhnih sovjetskih oddelkov. Na fronti Aunusa obojestransko zasledovanje patrulj. Na fronti v Vzhodnj Kareliji je sovjetski oddelek poizkušal vdreti v južnem odseku v finske prednje postojanjanke, pa je bil odbit. Severno od tod običajno udejstvovanje patrul.

Obletnica smrti ustanovitelja falange

Spominske svečanosti po vsej Španiji in v Rimu

Madrid, 21. nov. s. V samostanu Escoriala je bila ob navzočnosti Franca, vseh ministrov, diplomatskega zbora, prvakov stranke, najvišjih civilnih, vojaških in verskih zastopnikov oblasti, zastopnikov falange iz vseh krajev Španije, oddelkov vojske, vseučiliščnike milice, sindikalnih organizacij in mladinskh organizacij ter zastopstva Fašija in narodno socialistične stranke svečana služba božja v spomin na Josea Antonia de Riviero. Pred verskimi obredi sta Franco in tajnik falange položila venec na grob ustanovitelja falange. Falangisti in ljudstvo je po svečanosti priredilo goreče ovacije Francu. Čez dan so ministri in prvaki falange držali častno stražo ob grobu mučenika.

Obletnica žrtvovanja Josea Antonia de Rivere je bila proslavljena svečano po vsej Španiji. V Barceloni je bila svečana maša ob navzočnosti vseh zastopnikov oblasti v pokrajini in italijanskih ter nemških zastopnikov.

Rim, 20. nov. s. V španski narodni cerkvi sv. Marije je bila davi opravljena svečana žalna maša v spomin ustanovitelja falange Josea Antonia Primo de Rivere, ki je pred šestimi leti junaško umrl. V cerkvi je bila postavljena krsta, pokrita s špansko narodno zastavo in s slavnim praporom falange. Svečane maše, ki jo je opravil mons. Ribas, so se udeležili španski poverjenik poslov Groizarde in poverjenik poslov v Vatikanu Teixidor s celotnim osebjem obeh poslaništev, zastopniki italijanskih oboroženih sil, ki so se borili v Španiji v odrešilni vojni, in španski v Rimu bivajoči odličniki. Častno službo so imeli oddelki falange pod poveljništvom tajnika falange v Italiji Pascuala. Po službi božji je mons. Lauruzica blagoslovil v spomin na junaka postavljeno krsto.

Špansko-italijansko prijateljstvo

Madrid, 19. nov. s. Italijanski Kr. veleposlanik je snoči priredil večerjo v čast španskega zunanjega ministra Jordana. Udeležili so se je visoke osebnosti iz španskih političnih krogov.

Nasilstva ameriških vojakov v Afriki

Proti domačemu prebivalstvu nastopajo z največjo brutalnostjo in s tem sami izzivajo nerede

Tanger, 20. nov. s. Zaradi ogorčenosti prebivlastva v Alžiru in Maroku proti naraščajočemu nasilju severnoameriških okupacijskih oblasti, ki so v nekaterih krajih zaplenile vse rezerve živil, so nastali hudi, a upravičeni neredi. Krvavi spopadi so bili med prebivalstvom in četami. Mnogo muslimanov je bilo ubitih. Lastniki mnogih trgovin so svoje obrate zaprli in zbežali, ameriški vojaki so jih pa zasledovali. Ameriški vojaki ne spoštujejo zasebne lastnine. Kradejo kjerkoli je mogoče kaj ukrasti. Vse to povzroča skoraj povsod spopade. Doznava se, da so bili v mestu Orleansville ustreljeni muslimani, ki so se drznili zoperstaviti rekviziciji živil, in to na ukaz generala Eisenhowera.

Tanger, 20. nov. Muslimanski begunci, ki so prispeli iz Alžira v Tanger, pripovedujejo o zatiralnih ukrepih ameriških okupacijskih oblasti proti domačemu prebivalstvu. Američani grozijo s takojšnjo ustrelitvijo ali v manj hudih primerih s koncentracijskim taboriščem vsakomur, ki se najmanj pregreši proti izdanim naredbam.

Vichyjska vlada razkriva cinizem in lažnivost Darlanovih trditev

Vichy, 20. nov. s. Ministrstvo za informacije je v četrtek zvečer sporočilo: »Alžirski radio je pred kratkim objavil novo izjavo admirala Darlana, v kateri ta zagotavlja, da prevzema odgovornost za francoske interese v Afriki in sporoča navodila, ki jih je sam dal. Darlan je doslovno izjavil: Kot visoki komisar Francije v Afriki in v skladu z odločbami ameriških oblasti, kakor tudi po načelih, ki jih je maršal določil, ko je lahko še svobodno izražal svoje misli, prevzemam obrambo edinstva in suverenosti Francije.«

Francosko ministrstvo za informacije izjavlja glede te Darlanove izjave: »Admiral Darlan zopet omenja v tej izjavi maršala Petaina v uri, ko ta naslavlja na Francoze radijsko poslanico, ki sega vsem v srca in s katero je ponovno postavil na sramotni oder izdajstvo mož v Severni Afriki, ki so se izločili iz narodne skupnosti. Trditvi, kakršno je izrekel Darlan, bo pripisana važnost, kakršna ji gre,« dodaja izjava francoskega obveščevalnega ministrstva ter nato nadaljuje: »Admiral Darlan zagotavlja, da izvaja načela, ki jih je določil maršal, med tem ko se, kakor je izjavil predsednik Roosevelt, izpuščajo iz ječ komunisti v Alžiru in Maroku, ki so bili zaprti zaradi terorističnih dejanj ter se odpravljajo zakoni, ki se tičejo Židov v Severni Afriki. Tudi to zagotovilo se bo smatralo tako, kakor zsluži.«

Čile ne bo prekinil odnosov s Francijo

Santiago, 20. nov. s. Čilski zunanji minister Fernandez je demantiral odločno vesti iz tujih virov o prekinitvi diplomatskih odnosov z vlado v Vichyju.

Uspeli manevri španskih čet

Madrid, 20. nov. s. Uradna agencija poroča, da so se zaključili vojaški manevri v področju Valencie, ki so trajali več dni. Manevrov, ki so imeli namen, preizkusiti sposobnost španskih čet za odpor proti poskusu izkrcanja, so se udeležile vse vrste orožja. Veliko število generalov in oficirjev štaba se je udeležilo vežb. Izjavljajo, da je bil uspeh manevrov zelo zadovoljiv.

Vojaški poveljnik v Španskem Maroku

Melilla, 20. nov. s. Novi glavni poveljnik X. armadnega zbora z garnizijo v španskem Maroku, general Yeague je prispel v Melillo in prevzel svoje poveljniško mesto.

Pri Gibraltarju ponesrečeno angleško letalo

Algesiras, 21. nov. Pri Gibraltarju se je ponesrečilo angleško lovsko letalo, ki je padlo na tla in se razbilo. Posadki se je posrečilo rešiti.

Os nove evropske kulture

Monakovo, 19. nov. s. V Monakovu je bila otvorjena zimska sezona društva prijateljske Nemške akademije z govorom državnega tajnika Guttnerja, ki je očrtal uspehe lanskega leta pri udejstvovanju v tujini s pomočjo gledališča, kina in propagande. Guttner je nadaljeval: Sodelovanje Italije in Nemčije, je in ostane tudi v duhovnem in kulturnem področju os bodoče evropske kulture, teko kakor današnja Italija predstavlja visoko tradicijo antične sredozemske civilizacije. Nemčija pa je utelešen prispevek nemškega elementa k evropski kulturi. Ko bo ta vojna zaključena, bo prišla ura za sodelovanje vseh narodov v Evropi za ustvarjanje nove kulture.

Italijanske čestitke argentinskemu predsedniku

Buenos Aires, 20. nov. s. Ob rojstnem dnevu predsednika argentinske republike Ramona Castilla, ki izpolnjuje danes 69. leto, je poverjenik poslov Italije izročil voščila šefu prijateljskega naroda. Ob tej priliki posveča italijanski dnevnik v Buenos Airesu »Matino d'Italia« predsedniku Castillu pozdravni in voščilni članek, v katerem tolmači čustva občudovanja in priznanja dveh milijonov Italijanov, ki prebivajo v republiki Argentini.

Nemiri v Indiji

Bangkok, 20. nov. s. Po vesteh, ki prihajajo iz Indije, se nadaljujejo bolj ko kdaj nasilnosti angleških oblasti proti Indijcem, ki zahtevajo neodvisnost svoje države. V Kalkuti je bilo aretiranih osem oseb, ki so razdeljevale protiangleške propagandne brošure. V pokrajini Asam je bila naložena skupna globa 49.000 rupij, pet krajev v okrožju Maughir in v okolici Sahnagara v pokrajini Bihar pa mora plačati kolektivno globo 53.500 rupij. V Ahmadabadu je bilo aretiranih pet občinskih uradnikov med demonstracijami. Obsojeni so bili vsak na štiri mesece ječe. Neredi so se pripetili v bližini sodne palače v Pešavaru. Aretiranih je bilo mnogo Indijcev. Tolmač državnega sveta v pokrajini Sind Malani je bil aretiran pod pretvezo, da je kršil zakone o narodni obrambi.

Japonski uspehi na Kitajskem

Šanghaj, 21. nov. s. Med zmagovitimi japonskimi operacijami v kotlini Rumene reke se je Japoncem predalo 15.500 čungkinških vojakov. V enem mesecu so Japonci ujeli nad 3.000 sovražnikov, 3.418 jih je pa padlo. Vojni plen obsega 2 skladišči vojnih potrebščin. Množijo se tudi dezerterji v vrstah vojakov, ki vodijo gverilsok vojno. Več sto oseb se je pridružilo nankinškim skupinam. Čungkinške sile so utrpele znatne izgube tudi v odseku Vuhana, kjer Japonci nadaljujejo očiščevalne akcije.

Poročilo Eksc. Graziolija komisarjem okrajnih kapitanatov

Ta teden je Visoki Komisar poročal Komisarjem okrajnih kapitanatov Ljubljanske pokrajine.

V navzočnosti visokih uradnikov Visokega Komisarijata so Komisarji podrobno in posebej poročali o vseh vprašanjih, ki se nanašajo na politično, gospodarsko, socialno ter upravno življenje odnosnih področij svoje pristojnosti.

Zelo podrobno so obravnavali vprašanja, ki se tičejo delovanja javnih služb, zdravstvenega položaja, javnih del, šolstva, pomoči v splošnem in prehrane v posebnem.

Visoki Komisar je dal točna navodila glede nadaljnjega delovanja in je sporočil navodila za podpore potrebnim. Dal je na razpolago okrajnim Komisarjem potrebna denarna sredstva.

Visoki komisar

na novem sedežu konzulata Nezavisne Države Hrvatske

Predvčerajšnjim je Visoki komisar posetil novi sedež konzulata Nezavisne države Hrvatske, kjer sta ga sprejela višji svetnik dr. Ivanič in novi konzul prof. Baljić. Visoki komisar jima je tako vrnil poset, ki sta ga napravila pred dnevi v vladni palači, ter se je z njima prisrčno razgovarjal. Nato si je ogledal lepe nove prostore predstavnika prijateljske in zavezniške države.

Pri tej priliki se je Eksc. Grazioli zanimal tudi za dogotovitev del na palači Bata.

V borbi proti komunizmu

je z besedo in dejanji najagilnejša vaška straža v Stični

Ljubljana, 21. novembra.

Že večkrat smo ugotovili, da se naše podeželsko ljudstvo živo oprijemlje borbenega protikomunističnega pokreta, ki ga predstavljajo zlasti vaške straže. Te vaške straže, ki vračajo vaščanom zopet mir in pogum, se organizirajo po vseh vaseh ki so se osvobodile teroristične strahovlade. Sedaj so vaške straže že tako napredovale, da so se, kakor poroča včerajšnji »Slovenski dom«, lotile tudi propagandnega boja proti komunizmu, ki so mu doslej zadajale udarce samo na terenu.

Kot odgovor na komunistični letak, ki obljublja svojim zvestim raj na zemlji, so stiški stražarji izdali obširen lepak, ki predstavlja presek skozi zgodovino vseh komunističnih revolucij. Lepak se zaključuje z naslednjimi besedami:

Tudi mi smo za nov socialni red. Borimo se za boljšo bodočnost našega kmeta, za boljši zaslužek našega delavca in uradnika, za blagor naših družin! Nov socialni red, ki bi bil zgrajen na partizanskih zločinih, nad pogorišči naših domačij, nad grobovi naših najboljših mož, nad porušenimi cerkvami in razbitimi križi — pa odločno odklanjamo. Mi se borimo za narod, ne proti njemu. Zato ne sprejemamo v svoje vrste propadlih študentov, robijašev, delomrznežev, roparjev in morilcev, kakor komunistični partizani. Ne pobijamo svojega naroda, ampak ga ščitimo. Preganjamo samo komunistične tolovaje, ki se skrivajo po gozdovih in zahrbtno morijo nedolžne ljudi.

Vsi na delo za lepšo bodočnost našega ljudstva! Pravica in Bog sta z nami! Vaška straža.

Stiška vaška straža je tudi razobesila na oglasni deski sredi Stične celotno zbirko slik vseh žrtev, ki so jih pomorili teroristi. Zanimanje za slike je bilo med ljudmi splošno. Povsod je bilo slišati samo zgražanje. Ob tako prijemljivih dokazih so mnogi začeli razmišljati, kam vodijo komunistične strahote.

Izpred okrožnega sodišča

Razprava proti tatinski družbi, ki je samo na škodo mestne plinarne ukradla 25 ton šlezijskega premoga 13 obtožencev

Ljubljana, 21. novembra

Priložnostni delavci na ljubljanskem tovornem kolodvoru, ki jih večina meščanov pozna pod imenom »štokglajzarji«, so se morali že večkrat zagovarjati pred sodniki zaradi raznih tatvin, ki so jih zagrešili v svojem delovnem »rajonu«. Včeraj sta zopet stopila pred mali kazenski senat dva neobičajno podjetna: organizirala sta večjo tatinsko družbo, pridobila zase tudi razne pri Mestni občini redno zaposlene delavce in druge pomočnike in v kratkem času izvršila več velikih tatvin. S tovornega kolodvora glavnega kolodvora in tovornega kolodvora v Šiški so odvažali premo gin drva kar z vozov. Vrednost ukradenega blaga, kolikor jo je bilo sploh mogoče ugotoviti, znaša najmanj 10.500 lir.

V maju in juniju je dobila mestna plinarna iz Nemčije 900 ton šlezijskega premoga. Ves prevoz so opravili vozniki Mestne pristave, nakladanje in razkladanje pa je bilo prepuščeno mestnim hlapcem in brezposelnim delavcem, ki se zadržujejo na glavnem tovornem kolodvoru. Ker se je poslovalo pri prevozu premoga brez prave kontrole s strani mestne plinarne, so obtoženci spoznali, da bi mogli lepo zaslužiti. Dogovorili so se, da bodo nakradli premoga, kolikor jim bo mogoče. Ker je letos kurivo racionirano, so imeli pri prodajanju lahko stališče in so ga prodajali skoro po dnevnih cenah. Mestna plinarna do danes sploh še ni mogla ugotoviti primanjkljaja premoga. Mogoče ji bo to šele konec leta, ko bo porabila staro zalogo.

Na zatožno klop je včeraj v tej zadevi sedlo 13 obtožencev, med tem ko je 14. izostal. Senat so sestavljali sos Ivan Kralj kot predsednik in Rajko Lederhas in dr. Julij Felaher kot sodnika. Obtožnico je zastopal dr. Hinko Lučovnik. Obtožence pa so branili dr. Žirovnik, dr. Gruden, dr. Vrtačnik, dr. Grosman, dr. Urbanc, dr. Muc in dr. Ljuba Prennerjeva. Uvodne formalnosti in čitanje obtožnice so trajale dobro uro. Obtoženi so:

55 letni v Radečah pri Zidanem mostu rojeni in v Ljubljani bivajoči delavec Ivan Oblak, 34 letni v Mirni peči rojeni in v Ljubljani bivajoči samski delavec Anton Starič, 38 letni v Zg. Tuhinju pri Kamniku rojeni oženjeni mestni voznik Valter H., 34 letni v Ledeči vasi rojeni mestni voznik Franc B., 37 letni v Vopolju rojeni delavec Franc Č., 29 letni v občini Šmarje - Sap rojeni mestni voznik Jože K., 31 letni v San Pietru pri Gorizijl rojeni poročeni šofer Bruno M., 35 letni v Radečah pri Zidanem mostu rojeni samski delavec Martin Lukež, 39 letni v Otavniku pri Skocijanu rojeni samski delavec Jakob Porle, 41 letni v Kočevju rojeni oženjeni delavec Alojzij Gorše, 45 letni v Ljubljani rojeni poročeni mesarski pomočnik Andrej V., 34 letni v Zaločah rojeni samski delavec Franc Gričar, 59 letni v Jagnici rojeni kovač delavec Ignacij R. in 22 letni v Hrastovem dolu rojeni samski mesarski vajenec Alojzij Z.

Vse obtožence dolži obtožnica, da so se združili za izvrševanje tatvin, pri čemer so vršili tatvine iz krajev, ki pripadajo javnim napravam in služijo javnemu prometu. Ivan Oblak je obtožen, da je v družbi treh soobtoženih mestnih voznikov pri treh drugih delavcev odvzel upravi državnih železnic na škodo mestne plinarne z glavnega tovornega kolodvora v Ljubljani v juniju in juliju iz odprtih vagonov 7 voz ali 21 ton šlezijskega premoga v vrednosti 6300 lir. Ves premog je prodal raznim zasebnikom. Nadalje, da je s tovornega kolodvora v Šiški vzel z odprtega vagona na škodo Ivana Zrmška 5210 kg bukovih drv v vrednosti 1521.32 lire. Pomagal mu je eden izmed soobtoženih. Oblaka dolži obtožnica tudi, da je v aprilu odvzel zasebnici Rozi Erženovi iz kuhinje uro budilko vredno 140 lir. Končno pa še da je skupno z enim soobtožencev odvzel stavbeniku Trčku iz odprtega skladišča 3 vozičke stavbnega lesa in julija na glavnem kolodvoru iz odprtega vagona okoli 30 kg krompirja v vrednosti 50 lir.

Anton Starič je obtožen, da je junija vzel na glavnem kolodvoru na škodo Marije Tršanove, trgovke na Kongresnem trgu 2200 kg premoga kosovca v vrednosti 600 lir; da je sodeloval z Oblakom pri tatvini premoga na škodo mestne plinarne; da je julija vzel iz odprtega vagona v družbi je enega storilca 1210 kg bukovih drv vrednosti 600 lir na škodo Friderika Aleksandra; da je v družbi s tremi soobtoženci julija vzel na glavnem kolodvoru na škodo mestnega vodovoda 3 do 4.500 kg premoga orehovca neugotovljene vrednosti.

Valter H. je obtožen, da je pomagal kot voznik Oblaka, razen tega pa da je skupno z Jak. Porletom vzel na glavnem kolodvoru na škodo mestne plinarne okoli 4 tone šlezijskega premoga v vrednosti 1200 lir. J. Porle je razen sostorilstva pri omenjeni tatvini obtožen tudi, da je vzel iz odprtega vagona 25 kg krompirja v vrednosti 50 lir. Istega dne je vzel krompir Franc Gričar in sicer okoli 70 kg v vrednosti 140 lir. Ostali obtoženci so obtoženi, da so pomagali v gornjih primerih ukradeni premog in drva bodisi prevažat ali nakladati. Večina je zagrešila najmanj eno zločinstvo po 316 kz. Obtoženci so večino očitanih jim kaznivih dejanj priznali že v preiskavi, zlasti Oblak in Starič. Bolj trdovratni so bili mestni vozniki.

Podobno so se zgovarjali tudi na včerajšnji razpravi. Najbolj odkritosrčen je bil še Oblak, ki je priznal svoje grehe in povedal, koliko so bili soudeleženi tudi drugi, ki so delno tajili. Priznal je brez ovinkov, da je odvzel 7 voz premoga na škodo mestne plinarne, zanikal je le, da bi bil ukradel toliko drv in stavbnega lesa kot je navajala obtožnica. Starič je v vseh primerih omejeval svojo krivdo, deloma pa tudi zanikal. Od voznikov sta dva delno priznavala, tretji pa je vsako udeležbo tajil. Tudi ostali obtoženci so večinoma zanikali krivdo. Ponovno zaslišana Oblak in Starič sta potrdila, da so se zmenili za krajo, kadar bo nanesla priložnost. Od izkupička za prodani premog in drva so dobili vsi vsak svoj delež.

Zaslševanje obtožencev je trajalo do 11.15. Po kratkem odmoru je predsednik začel zaslševati priče. Do prekinitve razprave ob 13. so bili zaslišani pol. uradnik Ivan Merhar, Ana Podborškova, žel. uradnik Ciril Miculinič, Anton Podboršek, nadzornik mestne pristave Jakob Gajšek, Alojzij Mramor, delavec Viktor Kocjančič, hišnik Feljks Šibenik, voznik Pavel Turk in Karel Kovač. Večina prič je potrdila razne navedbe obtožnice in obremenjevala obtožence.

Popoldne se je razprava nadaljevala ob 16. Zaslišanih je bilo še nekaj prič, med njimi tudi trošarinski preglednik Josip Sever. Nekaj izpovedi je bilo prečitanih. Mestna občina je dobila veliko ukradenega premoga vrnjenega. Kazenski listi beležijo, da so bili že večkrat kaznovani Oblak, Starič, Lukež, Porle, Gorše in Gričar. Vsi ostali še niso bili kaznovani.

Okoli 17. ure je bilo dokazno postopanje zaključeno. Državni tožilec je v kratkem govoru vztrajal pri obtožbi v celoti, poudarjajoč, da je preiskava razsvetlila le del tatvin, nekaj pa jih sploh ni bilo mogoče ugotoviti. Zagovorniki so vsi predlagali za čim milejše kazni oziroma za oprostitve. Ob 18. je bila razprava zaključena. Predsednik je razglasil sklep senata, da bo sodba izrečena danes ob pol 12.

Gospodinje na trgu v soboto

Kaj so ugotovile gospodinje na živilskem trgu danes

Ljubljana, 21. novembra

V soboto gospodinje zlezejo izpod tople odeje prej, ker jih čaka mnogo dela. Pravijo, da morajo obiskati trg, kar pomeni, da je treba žrtvovati skoraj vse dopoldne. Čeprav je trg slabo zaseden, potrebuješ precej časa, da ga temeljito proučiš. Gospodinja mora pregledati blago skoraj pri slehernem prodajalcu, da česa ne prezre in ne zamudi kupiti in da si ji med tem porodi čim jasnejša slika o jedilniku za ves teden. Skrbna gospodinja razmišlja v soboto za ves prihodnji teden, zlasti v drugi polovici meseca, kaj bo kuhala in kaj bo še treba kupiti. Če pa ne pozna »položaja« na trgu, zida le na pesek: najprej je treba zvedeti, kaj je naprodaj na trgu in ali je mogoče že v soboto nakupiti »surovine« za kuharsko »produkcijo« v prihodnjih dneh.

Zato se ne smemo čuditi, če prihajajo gospodinje ob sobotah skoraj celo uro prej na trg kakor ob drugih dneh. Nekatere celo prehite branjevce, ki so sicer vajeni zgodaj vstajati. Branjevci bi zdaj že potrebovali luč, če bi naj hodili tako zgodaj na trg, kajti nekatere gospodinje pričakujejo, da bo že ob 7. lepo razstavljeno vse blago na stojnicah stalnih prodajalcev. Čeprav branjevci prodajajo v splošnem »enotno blago«, to se pravi, založeni so navadno vsi s tisto vrsto blaga, ki ga je največ, in posamezni prodajalci drugih živil sploh ne prodajajo, gospodinji vendar kaže, da se ustavi pri več prodajalcih. Nekateri imajo blago, ki bi ga gospodinja rada kupila, ko bi vedela, da je naprodaj. Seveda pa tudi vse gospodinje ne poznajo nekaterih »eksotičnih« pridelkov ter se niti ne pozanimajo, kako se imenujejo. Tako bi bilo treba še vedno opozarjati na topinambur, ki ga je letos zraslo mnogo na naši zemlji, tako da ga menda ne bo nitl treba uvažati. Manj znane so »batate«, ki jih na trgu imenujejo kdove zakaj »ameriški krompir«. To so veliki gomolji tropične rastline, ki nima nič skupnega s krompirjem, ne smemo pa ga tudi zamenjavati s »stakijem«. Baje so zelo sladki in dobri pečeni brez vsake zabele. Zato kaže, da se gospodinja pozanima pri branjevcih tudi za blago, ki ga ne pozna ter povpraša po kuharskem receptu.

Na stojnicah branjevcev je danes še prevladovala cvetača, razen čebule, česna in lepega rdečega korenja. Dobro so bili branjevci tudi založeni s citronami, oranžami, suhimi smokvami in precej je naprodaj tu in tam orehov, ki so se malo pocenili.

Na zelenjadnem trgu so gospodinje najbolj ustavljale pri prodajalkah lepih zeljnatih glav. Zelja je bilo danes sicer še precej, a ne preveč. Ohrovta niso kupovali s takšno vnemo. Doslej še ni bilo letos naprodaj toliko lepega peteršilja kakor zdaj. Zelenjadarji so zadnje čase pospravljali z vrtov tudi peteršilj, da so lahko zemljo prekopali. Vsega pridelka pa niso mogli vzimiti, zato devažajo toliko tega blaga na trg. Kupca zamika tako lepo blago, čeprav ga ni nameraval kupiti. Naprodaj je tako debel peteršilj kakor korenje ali hren. Vse blago je lepo oprano, kakor da je na razstavi. Prav tako je bilo naprodaj mnogo lepe zelene. Zdaj bi se naj gospodinje še pozanimale za manj znane recepte, kakšne jedi se še dado pripravljati iz peteršilja in zelene. Gospodinje obžalujejo, da ne bo več dolgo toliko lepe špinače kakor zdaj, ko se gospodinje tudi ne pritožujejo, da bi bila predraga. Škoda bi bila, če bi se je ne privoščili, dokler je še čas. Tudi motovilca ne bo več toliko, čim bo zapadel sneg ali ko bo zemlja začela bolj zmrzovati. Če bi naši zelenjadarji zalagali trg ob vseh tržnih dneh pred zimo tako dobro kakor so ga danes, bi morali biti zadovoljni z njimi. Zdaj se pa gospodinje ob vsakem tržnem dnevu boje, da je zadnji pred snegom in da prihodnjič trg ne bo mogel biti več tako dobro založen. Naši zelenjadarji poskrbe včasih tudi še za kakšen poslastek, ki sicer nima večjega pomena za prehrano, a blago na trgu je bolj pestro. Tako je naprodaj rdeča redkvica kakor spomladi. V splošnem pa na zelenjadnem trgu zdaj še ni nobene bistvene spremembe.

Davi je nekaj gospodinj čakalo ob prostoru prodajalcev gob. Zanimanje za gobe je še vedno veliko, toda nabiralcev je vedno manj, zato tudi ne zalagajo več tako trga. Pozneje je menda bilo naprodaj nekaj gob.

Radio Ljubljana

NEDELJA, 22. NOVEMBRA 1942-XXI.

8.00: Napoved časa . — Poročila v italijanščini. — 8.15: Koncert organista Amalija Pardinija. 11.00: Prenos pete maše iz Bazilike Presv. Oznanenja v Firenzi. 12.: Razlaga Evangelja v italijanščini (O. G. B. Marino. 12.15: Razlaga Evangelija v slovenščini (O. G. Sekovan č). 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Komorna glasba. 13.: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.20 Igrale pred mikrofonom. 13.40: Godalni orkester, vodi dirigent Spaggiari. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.15: Koncert Radijskega orkestra in Komornega zbora, vodi dirigent D. M. Šijanec. — Slovenska glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.15: Hribar Cita: Izobrazba kmečke gospodije — predavanje v slovenščini. 17.35: Pisana glasba. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Simfonična glasba. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.45: Filmsko glasbo izvaja orkester pesmi, vodi dirigent Angelini. 21.15: Predavanje v slovenščini. 21.25: Koncert pianista Bojana Adamiča. 22.00: Koncert klasične italijanske glasbe. 22.45: Poročila v italijanščini.

PONEDELJEK, 23. NOVEMBRA 1942

7.30: Lahka glasba 8.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v italijanščini. 12.45: Operetna glasba. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.25: Orkestralna glasba. 14.: Poročila v italijanščini. 14.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Glasba za godalni orkester. 14.45: Operna glasba. 15.: Poročila v slovenščini. 17.: Poročila v italijanščini. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Koncert Kmečkega tria. 17.35: Koncert violinista Enrica Romarija. 18.: Prenos iz Unionske dvorane v Ljubljani: Simfonični koncert vodi dirigent D. M. Šijanec. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Pesmi in napevi. 20.: Napoved časa . — Poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.30: Vojaške pesmi. 20.45: Simfonično-vokalni koncert vodi dirigent Simonetto. 21.50: Skupino madrigalistov »Città di Milano« vodi dirigent L. Castelazzi. 22.10: Predavanje v slovenščini. 22.10: Novi orkester vodi dirigent Fragna. 22.45: Poročila v italijanščini.

Beležnica

KOLEDAR

DANES: Sobota, 21. novembra: Darovanje Device Marije

JUTRI: Nedelja, 22. novembra: Cecilija

DANAŠNJE PRIREDITVE

KINO MATICA: Dve siroti

KINO SLOGA: Usodni spor

KINO UNION: Sanjava princesa

KINO MOSTE: Pepelka in Melodije iz sanj

RAZSTAVA ŠTIRIH MLADIH UMETNIKOV V JAKOPIČEVEM PAVILJONU odprta nepretrgoma od 10. do 17.

PRIREDITVE V NEDELJO

KINEMATOGRAFI NESPREMENJENO

VODSTVO PO UMETNIŠKI RAZSTAVI četvorice slovenskih likovnih umetnikov ob 11. dop. v Jakopičevem paviljonu. Vodi prof. Ivan Vavpotič

DEŽURNE LEKARNE

DANES IN JUTRI: Mr. Sušnik, Marijin trg 5, Deu-Klanjšček Dia, Cesta Ariele Rea 4 in Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31

NEDELJSKO DEŽURNO ZDRAVNIŠKO SLUŽBO bo opravljal od sobote od 20. do ponedeljka do 8. ure zjutraj mestni zdravnik dr. Gvido Debelak, Bleiweisova cesta 62.

Življenjski praznik dr. A. Kuharja

Ljubljana, 21. novembra

Naša javnost se s toplimi čustvi spominja lepega življenjskega praznika dr. Andreja Kuharja, 80-letnice moža, ki uživa splošno spoštovanje kot pravnik in človek. Zdi se, da že njegova lepa možata glava izraža plemenitost in značajnost moža. Dr. Andrej Kuhar je eden stebrov naše najboljše inteligence in zato se še tem bolj veselimo, da je dočakal tako visoko starost duševno in telesno še izredno čil. Nemalo je pač k temu pripomogla njegova marljivost, vztrajnost in žilavost.

Jubilant se je rodil v Ravnah pri Tuhinju. Izšel je iz kmečkega rodu kakor toliko naših najboljših mož. Ko je končal ljudsko šolo v Kamniku, se je šel šolat v Ljubljano. Izkusil je življenje dijaka, ki je prepuščen v glavnem sam sebi; preživljati se je moral z instrukcijami. Tudi med pravnimi študijami na Dunaju je bil instruktor in vzgojitelj. — Službo je nastopil po končanih študijah najprej kot koncipient v pisarni notarja Plantana v Stični. Služboval je še v drugih krajih, dokler se ni preselil v Ljubljano. L. 1900 je prevzel notariat v Žužemberku. Kot dobrega notarja so ga čislali tudi v Trebnjem in Litiji. Kakor na deželi, si je dr. Kuhar pridobil v Ljubljani kmalu velik ugled, ko se je preselil sem. Spoštovali so ga vedno njegovi poklicni tovariši ter pravniki. Dolga leta je že predsednik Notarske zbornice.

Dr. Kuhar ne pozna počitka tudi zdaj; še vedno je delaven in gleda vedro v prihodnost. Upamo, da bo ostal še dolgo tako zdrav ter mu želimo, naj bi obhajal še mnogo lepih življenjskih praznikov.

Sportni pregled

Jutri na Stadionu: Mars—Dopolavoro tobač. tovarne

Kljub nevšečnostim zadnje nedelje se je vodstvo Dopolavora tobačne tovarne odločilo, da izvede svoj prvi pokalni turnir do konca. V nedeljo sta se kvalificirala za tekmo za zmagovalni pokal Mars in Dopolavoro tob. tovarne. Mars je premagal Žabjak 13:0. Dopolavoro pa kombinirano enajstorico Ljubljane in Marsa 2:1. Tako bosta jutri igrali tekmo za zmago Marsova in Dopolavorova enajstorica, med tem ko tekme za tolažilni pokal ne bo. Žabjak je namreč izjavil, da se umika, ker čuti premalo moči. Vodstvo Dopolavora tobačne tovarne se je zato odločilo, da prizna oziroma ponudi tolažilni pokal brez tekme SK Ljubljani.

Tekma med Marsom in Dopolavorom tob. tovarne se bo začela ob 14.30. Sodil jo bo g. Makovec. Mars je sicer favorit, vendar mu bo enajstorica Dopolavora po zadnji tekmi sodeč nudila dovolj odpora, da bo zanimiva.

55 letnica gledališkega požara

Spomini na nekdanje stanovsko, kasneje deželno gledališče ob Kongresnem trgu

Ko sem dijaček 15 let pritekel iz Spod. Šiške na Frančiškanski most v Ljubljani — bilo je 18. februarja 1887. leta okoli 3.8. zjutraj — sem prestrašen obstal. Tam na desni strani ob Ljubljanici se je dvigal črn dim v čudnih kopah iz gledališča brez strehe: ponoči je bilo gledališče pogorelo. Do spodnješiške šole še ni bila dospela vest o nesreči, zato sem strmel na žalostno pogorišče in srce mi je zajela globoka tuga.

Skoro bi bil zamudil 8. uro, ko se je na stari gimnaziji na sedanjem Vodnikovem trgu začel pouk, in vse dopoldne so me motili spomini: saj sem v pogorelem gledališču prvič užival dramatsko umetnost! O ljubi Bog, kolika in kako vztrajna ljubezen se je bila potem vnela v mojem srcu, ljubezen strastna in neomahljiva, z leti naraščajoča in zmerom bolj me osrečujoča, ljubezen, ki me je vsega napolnila, ki mi je prinesla neštevilo srečnih ur, pa tudi toliko žalosti, jeze, ponižanja, najhujših bridkosti in trenotkov globoke obupnosti! Tam, v pogorelem gledališču se je zame začelo vse tisto krasno in ostudno, vse tisto sladko in grenko, ki me je usodno spremljalo vse življenje in me spremlja še dandanes . . .

Ivan Šibovec, železniški strojevodja, že dolga leta blagopokojen inteligenten mož, takrat še mlad, zmerom vzgledno negovan in korektno oblečen, me je prvi zvabil v gledališče. V Krakovski ulici sem stanoval, dospevši l. 1883 z rojstnega Studenca (Iga) v 4. osnovni razred na Zoisovem grabnu. In takoj prvo zimo me je Šibovec vzel s seboj k Laubejevi tragediji »Graf Essex«, k nemški predstavi. Saj me je bil oče že na Igu posebej poučeval v nemščini, in spominjam se, da sem znal ne le nemško že gladko čitati in pisati, temveč sem vsak dan z očetom vštric korakal v krogu po sobi in glasno nemški govoril: ponavljal naučeno nemško berilo.

Tako sem nemško žaloigro, prvo v življenju, takrat v Šibovčevi družbi morda vsaj napol razumel. Gotovo mi je bila zelo všeč, zakaj še sem šel ž njim k nemškim predstavam, in nepozabna mi je Straussova opereta, iz katere mi je ostala melodija o grofici Melaniji, ki je s simpatijo sanjarila »nur für Natur . . . unter Bäumen süsses Träumen«, zasidrana v duši tako živo, da jo rad prepevam še dandanes . . .

A tudi k slovenskim predstavam me je Šibovec zvabil, toda ne vem več, katera igra je bila prva, ki sem jo videl in slišal v slovenščini. Živo se spominjam igrokaza s petjem in plesom v štirih dejanjih: Baron Trenk. Spisal hrvatski J. E. Tomić, poslovenil Josip Gecelj (Kocelj), tedanji glavni igralec in režiser.

Iz vse te, takrat zame divne drame sem obdržal v spominu le par trenotkov: prizor z Danilom v naslovni ulogi, ko je s svojim pribočnikom za grajskim zidom jezdarii na nevidnih konjih. Saj konj sploh nista imela, a sta vendar tako imenitno cecala, se dvigala in vrtela, kakor bi res sedela v sedlih in krotila svoja arabca. Predstava pa je bila 14. aprila 1884!

S tem večerom moram računati kot z začetkom vsega nadaljnega svojega gledališkega doživljanja.

Nato sem še videl M. Vilharjevo izvirno spevoigro v treh dejanjih, »Jamsko Ivanko« s Schantlovo godbo, S. H. Mosenthalovo dramo »Na Osojah« in dramo »Stari korporal« ter troje burk »Srce je odkrilo«, »Nemški ne znajo« in »Damoklejev meč«. To pa je bilo, ko sem prvošolec hodil na gimnazijo.

In kot dijak sem hodil poslej le še na dijaško stojišče. S Šibovcem sva šla vselej na galerijo. Tista galerija je bila izvrstna, saj je imela obilo amfiteatralno postavljenih klopi, da je gledalec lahko kjerkoli sedel in prav dobro videl na oder. Dijaško stojišče pa je bilo na desni in levi strani ob parternih sedežih. Zdi se mi, da je prihajalo tja tudi nedijaško moško občinstvo. Vsekakor mi je bilo dijaško stojišče ljubše, ker sem se lahko kot slok fantič pririnil prav do ograje pred orkestrom ter sem iz največje bližine gledal igralce, pa opazoval glasbenike z dirigentom.

Iz l. 1886 se spominjam še slovenske predstave Lefontove drame »Trnje in lavor«, ki je name napravila tako silen vtisk, da sem jo šel pozneje znova gledat z Borštnikom v glavni ulogi. Nato sem videl češko Tylovo dramo v petih dejanjih »Požigalčeva hči«, v kateri je debutirala Avgusta Gostičeva, kasneje omožena Danilova, in pa Schillerjevo »Kovarstvo in ljubezen«.

Morda sem videl še druge predstave, ki se jih ne spominjam, a prav dobro pomnim še slovensko premiero 18. novembra 1886. Mihaela Batuckega veselcigre »Teške ribce. Da je študent Jože Debevec poslovenil to igro iz poljščine, mi je takrat silno imponiralo.

L. 1887. sem pač gledal še Gogoljevega »Revizorja« v Z. Veselovem prevodu ter se ob njem posebno dobro zabaval ter končno poslušal Iv. Zajčevo opereto »Mesečnica« s Fr. Gerbičem kot dirigentom.

Niti tri tedne nato je gledališče pogorelo, in nikoli več nisem bil v njegovi dokaj obširni, čisto prazni, z ničimer okrašeni, šupi podobni veži, iz katere smo se tolikokrat s komolci in koleni pririnili na dijaško stojišče ali pa s strani po stopnicah udobno dirkali na prazno galerijo.

Oh, lepo in ogromno se mi je zdelo to gledališče! Pri vsaki slovenski predstavi je bilo nabito polno veselega in navdušenega občinstva po pritličnih sedežih, po balkonih in razsežnih galerijah z udobnimi klopmi, zlasti pa hrupno zadovoljnega in vztrajno ploskajočega dijaštva vajenštva in drugega moškega sveta po obeh prostornih stojiščih. Le vse lože so bile temne in prazne.

Popolnoma drugače je bilo v gledališču pri nemških predstavah: takrat so bile razsvetljene in polne civilne in uniformirane gospode vse lože, po parterju je sedelo par sto moških in žensk, a nikoli ni bilo docela napolnjeno. po balkonih se je pojavila le redka peščica gledalcev, še manjša na dijaških stojiščih, po galerijah pa je zevala navadno — zlasti če niso peli operete ali celo opere — taka praznota, da bi se šli dijački moje takratne starosti prav lahko okoli in okoli igrat mance in skrivalnice med brezkončnimi premori in med vztrajnim sviranjem vojaške godbe.

Koliko slovenskih igralcev in igralk je že nastopilo v tem pogorelem gledališču od l. 1868 dotlej, — samih radovoljnih požrtvovalcev, ki so igrali in peli brezplačno ter si nabavljali kostume, vlasulje, ličila in celo rekvizite na lastne stroške! Samo režiserji so prejemali skromno nagrado za strašni svoj trud in izgubo časa, a prav redkokdaj so bili igralci in igralke povabljeni v čitalniško restavracijo v Selenburgovi ulici na plačano večerjo in nekaj vina. In ker so se takih redkih sestankov vsega slovenskega ansambla udeležili včasih tudi najbolj ugledni in imoviti tovariši in tovarišice, se je celo zgodilo, da je bivši diletant ali bivša diletantka iz svojega žepa plačala in poklicala na mizo par buteljk šampanjca. Blagajnik, dr. Josip Starè ni tolike potratnosti iz gledališke (društvene) blagajne nikoli dovolil.

(Nadaljevanje v ponedeljek)

Kaki — japonsko jabolko na našem trgu

Južni sad rumenkasto-rdečkaste barve je okusna poslastica — Ali bi kaki uspeval tudi pri nas?

Ljubljana, 21. novembra

Že nekaj časa so naprodaj pri naših prodajalcih uvoženega sacja rumenkasto-rdečkasti sadeži, velikosti oranže, ki jih Ljubljančani ogledujejo z velikim nezaupanjem. Malo kdo ve, kaj bi mogel s tem sadjem početi. Ali bi ga jedel tako, kakor jemo jabolka? Ali ga je morda treba skuhati in uživati samo kuhanega? Zvedavejši in pogumnejši se ojunačijo in vprašajo za ime, v upanju, da bodo potem že kako prišli do kakšnih podrobnejših podatkov v knjigah. So branjevke, ki ne vedo niti imena. Slišal sem nedavno tako vprašanje in šele po dolgem premišljevanju je vprašavalka dobila odgovor, da je to kaki, menda ameriško jabolko.

Da se sad imenuje kaki, je ženska prav povedala. Ni pa ameriško, temveč japonsko jabolko, kajti na Japonskem je njegova prvotna domovina. Res je pa, da ga sedaj gojijo tudi v južnih pokrajinah Severne Amerike. Znanstveno se drevo in sad imenujeta »Diospyros kaki«. Pri nas sta bila do nedavna skoro neznana, dasi se je o možnostih saditve drevesa pri nas že govorilo pred dobrimi osmimi leti in tudi kasneje. Drevo uspeva pri nas najbližje v Gorizijski pokrajini, v Istriji in tudi po nekaterih predelih Carsa. Na goriziskem in triestskem trgu ga ponujajo na prodaj v pozni jeseni velike količine. Ljudje zelo radi posegajo po njem. Prav malo jih je, ki jim okus kakija ne prija.

Kaki ne raste še dolgo na evropskih tleh, niti ne po drugih predelih zapadne zemeljske polute. V Italiji je bilo prvo drevo posajeno približno pred 70 leti. Danes jih raste samo v Italiji na milijone. V Severno Ameriko je prišlo drevo prvič samo nekaj let pozneje. Gojijo ga v južnih predelih, sadje pa razprodajajo na trgih severnih držav.

Iz vsega tega že lahko sklepate, da je kaki tipična južna rastlina, južno sadno drevo. Ni ga mogoče gojiti v krajih, kjer pade pozimi temperatura 17 stopinj pod ničlo. Tako hud mraz, ki traja vsaj nekaj časa, ga uniči, če ni dovolj zavarovano.

Drevo samo je zelo lepo. Nekateri ga cenijo ne glede na sadje. Kaki je pravo okrasno drevo. Njegovi listi so dolgi, sulicasti. Imajo gladko usnjeno površino in se svetio bliščijo. Nasprotno našemu sadnemu drevju, ki je pač najlepše ko cveti, je cvet kakijevega drevesa prav majhen skoro neopazen. Ima pa važno prednost ki bi bila koristna tudi pri nas. Kakijev cvet vsebuje mnogo medu.

Drevo rodi sadove različne debelosti Normalno so tako debeli kakor oranže Mnogo pa je tudi sort, ki rode drobnejše sadove. Barve so od rumene do rdeče. Če je sad rdeče barve, je zelo sličen paradižnikom. K nam prihajajo sedaj sadovi, ki so večinoma rumeno rdečkasti.

Važno je vedeti, da sad, ko ga utrgamo z drevesa, ni užiten. Samo v tem stanju pa ga je mogoče prevažati. Užiten postane šele, ko se zmedi. Zato ne smete presojati sadu, ki ga kupite na našem trgu, potem, kakšen okus ima, če ga takoj ugriznete. Kaki se mora najprej dobro zmediti. Šele zmejen je potem užiten. Okusa je različnega. Poznavalci pravijo, da je zelo slasten, sladek in osvežujoč. Redki so, ki jim kaki ne ugaja.

Ali bi drevo uspevalo tudi pri nas? Naše sadjarstvo, ki se je v zadnjih desetletjih tako bujno in lepo razvilo, črpa glavni vir svojih dohodkov z jablan, hrušk in češpelj Gotovo je, da kaki, tudi če bi mu podnebje in tla prijala, ne bi dosegel v nobenem primeru tistega gospodarskega pomena, kakor ga ima na primer naše jabolko. Vendar so se našli ljubitelji, ki so svetovali, naj bi posamezniki poskusili gojiti kaki. Češ drevesa dajejo reden dohodek, so zelo skromna in, kar je tudi važno, kakšnih posebnih bolezni ali škodljivcev sploh ne poznajo. Na ugovore, da je naše podnebje premrzlo za kaki, so nasvetovali, naj bi se poskusilo vsaj tam, kjer raste vinska trta.

Ob neki priložnosti je pa naš sadjarski strokovnjak javno ugotovil, da so izkušnje pokazale, da kaki ne uspeva pri nas niti v vinorodnih krajih. Takrat je bilo potem debate o saditvi kakija za dolgo konec. Sedaj, ko se je sad pojavil na našem trgu, je zelo verjetno, da ga bo kakšen sadjar skušal saditi, ker mu bo okus sadja ugajal. Izbrati bo moral pač primerno sorto in jo posaditi v zelo zavetno lego. Pozimi bo moral zelo paziti na drevo, da mu ga ne bo uničil mraz. Malo verjetno je, da bi mu na primer lanska zima prizanesla. Tisti, ki so z gojitvijo kakijev imeli že opravka, priporočajo predvsem visokodebelna drevesa.

DNEVNE VESTI

— **Odlikovanje junaško padlim** Srebrno svetinjo so prejeli v spomin major Bertolino Gianfranco iz Vigevana pri Paviji, ki je bil pri poveljstvu tretje alpinske divizije »Julia«, Kapitan Tosello di Brigada iz Castelfrana pri Pisi, ki je služil pri 68. pehotnem polku, kapitan-zdravnik Tommasino Espedito iz Ferma pri Ascoliju Piceru, ki je bil pri 630. vojni bolnišnici

— **Papež sprejel ljubljanskega škofa.** Iz Rima poročajo: Papež Pij XII. je sprejel v zasebni avdijenci ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana.

— **Evropski kongres vojne plastične kirurgije.** V prostorih Kr. kirurgične klinike Umberta I. v Rimu je bil otvorjen evropski kongres plastične kirurgije. Pripravila je kongres italijanska družba plastične kirurgije. Zbrali so se najodličnejši predstavniki plastične krirugije iz Italije in sedmih drugih evropskih držav in sicer Nemčije, Madžarske, Španije, Francije, Švice, Slovaške in Hrvatske. Kongresu predseduje general (zdravnik) dr. Ingravalle, glavni ravnatelj vojaške zdravstvene službe. Navzočni so bili med drugim glavna ravnatelja pomorske in letalske zdravstvene službe, glavni ravnatelj javnega zdravstva general zdravnik dr. Schroeder, polkovnik zdravnik Lamprecht, zdravstveni ravnatelj rimskega zbora prof. Malice, predsednik Italijanske kirurgične družbe eksc. Paolucci, general zdravnik Bucciante, predsednik zdravstvenega kolegija, senatorji prof. Bastianelli, Mormino, Perna predsednik rimskih bolnišničnih zavodov, prefekt Pera. Po otvoritvi je spregovoril polkovnik zdravnik prof. Manna, ki je sporočil tovariški pozdrav vsem tujim ter italijanskim udeležencem kongresa ter izrazil željo, da bodo rodili sklepi kongresa čim lepše uspehe. Prvi referat je imel berlinski strokovnjak prof. Axhausen, ki je poročal o meloplastičnem ter helijoplastičnem zdravstvenem postopku pri vojnih ranah. Svoja temeljita izvajanja, ki so osvetlila številna vprašanja vojne plastične kirurgije, je ponazoril prof. Axhausen s številnimi najnovejšimi projekcijskimi posnetki. Na kongresnem sporedu so obratnave vseh vodilnih problemov s področja vojne plastične kirurgije.

— **45,637.000 prebivalcev** šteje Italija s stanjem 31. oktobra t. l. Porok je bilo v letošnjem oktobru v vsej Italiji 29.574, rojstev je bilo 76.189, smrtnih primerov pa 50.119.

— **Milijonske in polmilijonske nagrade.** Izžrebane so bile sledeče štev. zakladnih bonov: V seriji IX. milijon lir za št. 756.125, pol milijona lir za št. 1,448.193. Serija X: milijon lir za št. 1.446.122, pol milijona lir za št. 1,891.935. Serija XI: milijon lir za št. 1,259.797, pol milijona lir za št. 297.553. Serija XII: milijon lir za št. 187.905, pol milijona lir za št. 1,853.777. Serija XIII: milijon lir za št. 93.407, pol milijona za št. 1,012.988. V seriji XIV: milijon lir za št. 655.213, pol milijona lir za št. 94.387. Serija XV: milijon lir za št. 179.132, pol milijona lir za št. 178.063. V seriji XVI: milijon lir za štev. 1,064.446, po milijona lir za štev. 1,521.735. V seriji XVII: milijon lir za št. 1,464.655, pol milijona lir za št. 730.524. V seriji XVIII: milijon lir za št. 1,233.945, pol milijona lir za št. 708.499. Serija XIX: milijon lir za št. 470.424, pol milijona lir za št. 688.269.

— **76letniku se je rodil 15. otrok.** V Trequandi je rodila druga žena skvadrista Ernesta Cannonija svojega prvega otroka, ki pa je obenem 15. otrok njenega moža. Otrok je ženskega spola in je bil krščen na ime Rosana. Ernest Cannoni je danes star 76 let. Leta 1939. se je drugič poročil. Njegova druga žena ima 46 let. Žena iz prvega zakona mu je rodila 14 otrok, hčerka Rosana je 15. otrok iz drugega zakona.

— **Umrl je odličen modroslovec, književnik ter slikar.** V Modeni je umrl znani filozof Peter Zanfrognini, star 57 let. Dovršil je modroslovne študije. V Florenci se je izpopolnjeval v modroslovju ter je v kratkem zaslovel predvsem zaradi svojih spisov. Sodeloval je pri raznih revijah, napisal je več knjig ter izdal več publikacij, med drugim »Potopis duha, ki ga iščemo«. Sleinji spis mu je prinesel slavo in priznanje, med drugim tudi s strani šefa filozofske stolice Ivana Gentila. Zanfrognini se je zatem posvetil književnosti in pozneje tudi slikarstvu. Užival je sloves ne le v Italiji, ampak tudi preko meja Italije.

— **Kunec ni požrešna žival.** V splošnem prevladuje mnenje, da je kunec zelo požrešna žival. Sedaj pa poroča agencija »Corrispondenza«, da je predsednik nacionalnega zavoda za kunčerejo v Alessandriji dognal, da znašajo dnevni obroki pri tem glodalcu, če ga smotrno krmimo in gojimo, 660 gramov, v nekaterih primerih tudi 345 gramov. Od leta 1923. pa do današnjega dne se je zvišalo v Italiji število kuncev od 8—10 milijonov na 60 milijonov. To število nam kaže sijajen razmah italijanske kunčereje. Smotrna propagandna kampanja za vzrejo ter gojitev kuncev se je pričela leta 1923. in v tem razmeroma kratkem časovnem roku je smiselna gojitev te koristne domače živali dosegla tako sijajne uspehe.

— **Podaljšanje gospodarskega polnomočja finski vladi.** Državna in parlamentarna komisija je sklenila, da podaljša gospodarska polnomočja finski vladi do konca leta 1945.

— **Kravam nikar tobačne rastline.** V neki bolgarski naselbini sta se pasli kravi in mulili travo po bližnjih travnikih. Zašli sta pa tudi na nasad tobačne rastline in si je nekaj privoščili. To je bilo kravi usodno. Par ur zatem sta zaradi zastrupljenja poginili.

— **Muzej posvečen H. Wolfu.** V Windischgraetzu, rojstnem kraju slovitega skladatelja Huga Wolfa, je bil ustanovljen poseben muzej, ki je posvečen spominu ter imenu slavnega glasbenika Huga Wolfa, ki je s svojimi skladbami tako poveličal nemško pesem.

— **Ustanovitev novega italijanskega simfoničnega orkestra.** V Terniju je bil ustanovljen simfonični orkestralni zavod »S. Falchi«. Orkester sestavlja okoli 60 izvrstnih godbenikov, ki jih vodi maestro Gracijan Muzzi. Zagotovljeno je sodelovanje slovečih maestrov in solistov.

— **Nagrada 20.000 lir za najboljši oltarni načrt** Italijanska Kr. akademije je objavila razglas nagradnega natečaja 20 tisoč lir. Nagrada je namenjena tvorcu najboljšega arhitektonskega načrta za oltar sv. Katarine Sienske, ki je skupno s sv. Frančiškom varuhinja Italije. Oltar pride na desno stran velike dvorane Angelske Marije v Rimu. Nagrada bo izročena dne 21. aprila 1943.

— **Seznam izvoznikov povrtnine in sadja.** Nacionalni fašistični zavod za zunanjo trgovino v Rimu opozarja izvoznike povrtnine in sadja, da je treba predložiti prošnje glede še nadaljnjega vpisa v seznam izvoznikov do 31. decembra. Ta rok ne bo več podaljšan. Prošnje, ki bodo prispele po tem roku, se bodo smatrale, ko da niso bile predložene.

— **Obvezna delovna služba madžarskih židov.** V zadnji seji madžarskega ministrskega sveta je bil na predlog obrambnega ministra sprejet sklep, ki se nanaša na obvezno delo madžarskih židov. Po tem sklepu morajo opravljati obvezno delovno službo vsi Židje od 18. do 48. leta, ki se morejo javiti pri pristojnih uradih svojega okraja.

— **Italijanski umetniki na Finskem** V Turku se je zaključila turneja italijanskih umetnic sopranistke Jolande Di Patria in pianistke Marte De Concilis, ki sta priredili pod pokroviteljstvom Italijanskega kulturnega zavoda in društva »Dante Alighieri« sedem koncertov. Finsko kulturno občinstvo je sprejelo obe odlični umetnici, ki sta izvajali predvsem italijanske ter finske skladbe, z velikim navdušenjem. Kritiki prestolničnih ter pokrajinskih dnevnikov so zelo pohvalno in toplo ocenili njuno umetnost.

— **Sneg v pokrajini Arezzo.** Iz Arezza poročajo: Po lepem sončnem dnevu je po številnih naselbinah pokrajine Arezzo zapadel sneg. Gorski predeli so vsi pobeljeni s snegom. Zaradi mrzlega vetra je zavladala v omenjeni pokrajini že precej huda zima.

— **Lepa gesta italijanskega dnevnika.** Iz Barija poročajo: Ob 20letnici Pohoda na Rim je napravila uprava dnevnika »La Gazzetta del Mezzogiorno« lepo gesto s tem, da je izplačala vsakemu uredniku ter vsakomur od ostalega osebja posebno nagrado v znesku ene mesečne plače. Tudi tiskarniško delavstvo je bilo deležno nagrade v iznosu ene mesečne plače. Razen tega so prejeli uredniki ter ostali uslužbenci še po 100 lir nagrade za vsakega otroka.

— **Smrt 97letnega garibaldinca.** V Milanu je umrl garibaldinec Franc Niero. Kot 16-leten mladenič je pobegnil z avstrijskega področja, da se priključi Garibaldijevi osvobodilni vojski. Niero je bil do zadnjega čil in čvrst. Prav rad je pripovedoval o zanimivih doživljajih iz Garibaldijevih časov in bojev.

— **Razstava vojnega slikarstva** V dvoranah nemške nacionalne galerije v Berlinu v slavnem Lustgartnu je razmeščenih okoli 500 umetnin mladih in najmlajših italijanskih likovnih umetnikov-bojevnikov, ranjencev in vojnih pohabljencev. Umetnine prikazujejo skovite vtiske o vojnih doživljajih na rajrazličnejših bojiščih od obširnih ruskih poljan do nepreglednih afriških puščav, od valujočega Sredozemskega morja do nemirnih oceanov. Razstavo označujejo kot »razstavo sivozelenih«. Razstava bo prenešena tudi na Dunaj ter Monakovo. Razstavljena dela navdaja duh epike, ki se odraža v krepko podanih vojnih prizorih na kopnem, na morju in v zraku.

KINO MOSTE

Zadnja prilika se vam nudi za ogled velikega dela

Pepelka

Giggli, Rosano Brazzi

v filmu nepozabnih melodij

Melodije iz sanj

Predprodaja v nedeljo od 10.30 dalje

Delavnik 16.30, nedelja 13.30, 16.30

— **Janko Kač.** znani avtor romanov »Grunt« in »Moloh« ter črtic in satir »Pisane zgodbe«, »Med padarji in zdravniki« itd. je napisal novo izredno lepo in globoko zajeto pripovedno delo, povest **»Na novinah«**, ki izide med letošnjimi knjigami **Vodnikove družbe.** Na to pomembno novost v slovenski izvirni leposlovni tvorbi opozarjamo vse ljubitelje naše literature in prijatelje krepkega, izrazitega peresa, priljubljenega pisatelja Janka Kača! Naročite se nemudoma na knjižni dar Vodnikove družbe!

— **Diplomiral** so na pravni fakulteti ljubljanske univerze gdč **Jelenič** Dušana iz Topliče ter gg. **Šimenc** Tone iz Zg. Brnika in **Barovič** Rudolf iz Sevnice. Čestitamo.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 21. novembra: ob 16.: **Oče naš.** Izven

Nedelja, 22. novembra: ob 10.30 **Sneguljčica.** Mladinska predstava. Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.
Ob 15. **Deseti brat.** Izven.

Ponedeljek, 23. novembra: Zaprto.

OPERA

Sobota, 21. novembra: ob 16.: **Slepa miš.** Krstna predstava. Red Premierski.

Nedelja, 22. novembra: ob 15.: **Slepa miš.** Opereta. Izven. Cene od 24 lir navzdol

Ponedeljek, 23. novembra: Zaprto.

IZ LJUBLJANE

—lj **Malo topleje.** Včeraj je bilo skoro ves dan pretežno oblačno, proti večeru se se pa oblaki malo razredčili in zdelo se je, da se bo zopet zjasnilo. Vendar je bilo oblačno tudi ponoči, zato se ni posebno ohladilo, tako da je znašala današnja minimalna temperatura 2.4°. Včeraj je znašala maksimalna temperatura 5.2°. Še vedno je nezanesljivo, kakšno vreme se nam obeta. Nekateri zopet napovedujejo sneg. Verjetno je tudi, da bo kmalu začelo snežiti, vendar so to le domneve. Prav tako bi smeli domnevati, da bo jutri lepo vreme ali da bo prevladoval jug.

—lj **Pomemben dogodek v koncertnem življenju Ljubljane.** V ponedeljek 23. t. m. bo zopet pomemben dogodek v koncertnem življenju našega mesta. Simfonični orkester, ki ga sestavljajo člani ljubljanskega radijskega in opernega orkestra, bo izvajal pod vodstvom dirigenta D. M. Šijanca svoj drugi letošnji simfonični koncert z izredno pomembnim sporedom, ki obsega Beethovnovo Tretjo simfonijo, Cherubinijevo uverturo Anakreon in Smetanovo pesnitev Iz češkin logov in gajev. Po zaslugi naših požrtvovalnih in za plemenito nalogo vnetih orkestrskih članov bomo imeli letos izredno bogato simfonično koncertno sezono, ki nam bo dala vpogled v simfonična dela raznih literatur, s posebnim poudarkom tudi na domača dela. Občinstvo prosimo, da zasede par minut pred 18. uro koncertno dvorano, da bo tako mogoč točen začetek ob 18. uri in tudi pravočasen konec ob 19.15. Koncert se bo vršil v veliki unionski dvorani in so vstopnice za njega v predprodaji v Knjigarni Glasbene Matice.

—lj **Vodstvo po umetnostni razstavi.** Slikar g. Ivan Vavpotič bo imel v nedeljo ob 11. uri vodstvo po razstavi četvorice umetnikov: Zdenka Kalina, Kregarja Omerse in Putriha v Jakopičevem paviljonu. Razstava je v našem kulturnem življenju vzbudila mnogo pozornosti. Opozarjamo cenjeno občinstvo naj kupuje in naroča umetnine naših umetnikov direktno od umetnikov samih na razstavi ne pa pri različnih prekupčevalcih. Izvajanja g. profesorja Vavpotiča bodo privabila gotovo mnogo občinstva, tudi onega, ki si je razstavo že ogledalo.

—lj **Krmilno peso,** rumeno korenje in repo za ribanje prodaja Gospodarska zveza v svojem skladišču v Maistrovi ulici št. 10 in na mesarskih stojnicah na Pogačarjevem trgu pri Ocvirku.

—lj **Premierni kinematografi Matica, Union in Sloga** opozarjajo občinstvo, da bodo od nedelje dne 22. t. m. dalje matineje ob 10.30 uri dopoldne namesto ob 10. uri; ostale predstave ostanejo nespremenjeno ob 13.30, 15.30 in 17.30 uri.

—lj **Čevljarske mojstre iz Ljubljane in bližnje okolice** obveščamo, da morejo dobiti na obrtniške bone še nadaljnjo enako količino sukanca, kakor so jo prejeli nakazano ob prvi razdelitvi.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih v kinu Matici in Unionu: ob ½16. in ½18. uri; v Slogi neprekinjeno od 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v vseh treh kinematografih: ob 10., ½14., ½16. in ½18. uri!

KINO MATICA TELEF. 22-41

Delo najvišje kvalitete!

Dve sirati

Pariško podzemlje 18. stoletja!

Alida Valli, Maria Denis, Roberto Villa

KINO UNION TELEF. 22-21

Uresničil se je sen mlade najdenke Elizabete...

Sanjava princesa

Antonio Centa, Irasella Dillian

KINO SLOGA TELEF. 27-30

Film dramatičnih motivov je

Pot vrnitve

v glavni vlogi zopet **Gyula Csortos,** poznan iz filma »etnica«,

Klari Tolnay in Maria Mezey

Križanka

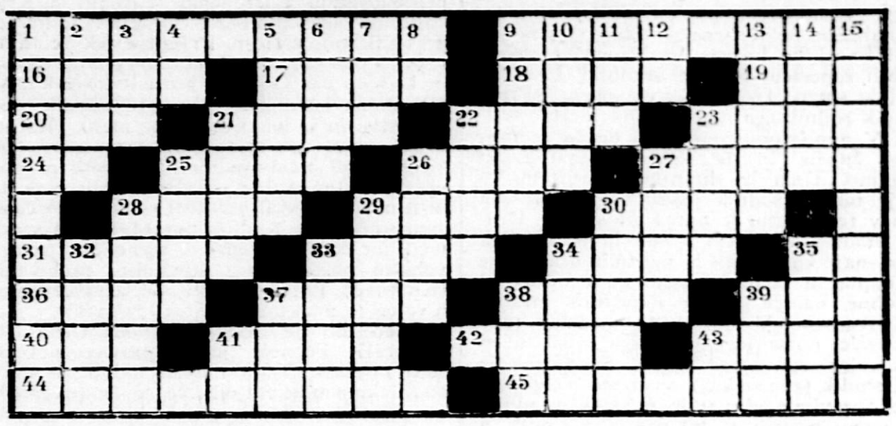

Besede pomenijo

Vodoravno: 1. enoženstven, 9. naglas, 16. pokrajina v Prednji Aziji, 17. upanje, žensko ime, 18. kovbojska viv, 19. oče, 20. rase na glavi, 21. domače živali, 22. osnova oporišče, 23. svetopisemska oseba, 24. veznik, 25. snažilno sredstvo, 26. časovne enote, 27. del pohištva, 28. evropska reka, 29. parno, 30. utežna enota 31. glasbeno delo, 33. zemljepisni pojem, 34. lahko izhlapevajoča snov, 35. kratica za kraljevi, 36. glasbeno znamenje, 37. proizvod vrenja, razburkanosti, miljenja, 38. riba, 39. število, 40. mesto ob Adiži, 41. slovenska reka, 42 nebesno telo (množ.), 43. lunina faza, 44. proučevalci romanske kulture in jezikov, 45. tropska bolezen.

Navpično: 1. bogataš, 2. pristanišče v Afriki, 3. oblika osebnega zaimka, 4. osebni zaimek, 5. elektroda, 6. množica, velika količina, 7. okrajšano moško ime, 8. predlog, 9. planota, ravnina v visokih gorah, 10. rodovitni otok v puščavi, 11. kratica za ameriško državo, 12. predlog, 13. popust, 14. glej 34. vodoravno, 15. pokrajina v Italiji, 21. gozdni plod, ki rase po dežju, 22. pomanjkanje 23. bog ljubezni, 25. židovsko žensko ime, 26. trata, travnik, 27. šop slame, trave, 28. frčim, plavam po zraku, 29. zbor starejših mož, 30. francoska pisateljica, 32. igra z žogo, sport, 33. kralj (lat.), 34. okrajšano tuje žensko ime, 35. konec, naselbina, 37. predlog, 38. gora v Posavju, 39. gori, 41. sredi okna, 43. tuja kratica v naslovih za gospod.

Rešitev zadnje križanke

Vodoravno: 1. paralelogram, 11. spona, 16. abonent, 17. srakoper, 19. retina, 20. tlakovati, 22. asa, 23. čriček, 25. želeti, 27. bicikel, 28. Rus, 29. noz, 30. ni, 32. oni, 33. očit, 35. stvar, 37. leji, 39. okajen, 40. ij, 41. Eva, 43. acacia, 44. san, 45. Snežnik.

Navpično: 1. parabola, 2. Abesinec, 3. rotacija, 4. Ani, 5. Lenčka, 6. Enare, 7. It, 8. galerija, 8. ASK, 10. mrož, 11. skalovje, 12. poteza, 13. opit, 14. ne, 15. ara, 18. Aventin, 20. tč, 21. akuten, 24. Ilok, 26. in, 31. Izak, 34. čas, 36. Ren, 38. ic, 39. oa, 42. vi.

Iz pokrajine Trieste

— **Zvezni tajnik** G. Spangaro si je ogledal v spremstvu predsednika glavnih skladišč triestinske pristaniške naprave. Zvezni tajnik si je ob tem obisku razgovarjal s pristaniškimi delavci. Ob zaključku obiska mu je izročil nac. svetnik Perusino znesek 5000 lir, ki jih je zbralo pristaniško uradništvo ter delavstvo v zahvalo za nedavne koristne ukrepe v korist vsem pristaniškim uslužbencem. Znesek 5000 lir bo razdelil Zvezni tajnik po želji pristaniškega uslužbenstva v prid družinam, katerih očetje so pod orožjem.

— **Zlato poroko** sta praznovala v Triestu zakonca Adolf Osbat in njegova žena Josipina Spominska maša je bila v cerkvi sv. Antona novega.

— **Doprsni kip v spomin kapitana A. Zanolle.** Na obletnico junaške smrti kapitana Arturja Zanolle je bil odkrit v predvorju fašističnega doma pristaniškega delavca doprsni kip vrlega junaka. Prisrčnemu slavju so prisostvovali poleg svojcev padlega kapitana Zvezni tajnik, občinski prefektovni komisar ter pristaniški poveljnik. Doprsni kip je umetniško delo triestinskega kiparja Adara Plisnierja.

— **Izbrane cerkvene skladbe v rojanski cerkvi.** V nedeljo 22. t. m. na god. sv Cecilije bodo izvajali v rojanski župni cerkvi v Triestu izbrane cerkvene skladbe solisti »Pax Romana«: Sopranistka Pina Bergot in baritonist G. Capuzzi bosta odpela izbrane skladbe Verdija (Ave Maria), Franka (Panis Angelicus), Beethovna (Sanctus) in Ciarocchia (Benedictus). Na orglah bo igrala profesorica Karla Luchessi.

— **Smrt starih Triestincev** Te dni so umrli v Triestu 77-letna Marija Zadnik, 69 letni Miklavž Ravosi, 68letna Uršula Tavcer-Vatovec, 81letni Ivan Zivic, 64-letni Franc Borifacic, 71letni Jakob Kovacic in 66letni Jakob Pojani.

— **Poročili so se** v Triestu pek Lino Capelan in trgovska nameščenka Silvana Fonda, zasebnik Leopold Buda in kartotehničarka Ines Trevisan, delavec Henrik Pozar in gospodinja Roza Aric.

— **Slikarska razstava v dvorani Jerco.** Triestinsko likovno umetnost ljubeče občinstvo si z živim zanimanjem ogleduje umetnine, ki jih je razstavil v dvorani Jerco znani triestinski slikar Scuppa Prevladujejo pokrajinski motivi in tihožitja.

DOBER ODGOVOR

Dva capina gresta mimo njive, kjer kmet pridno seje. Eden se zareži kmetu v obraz in pravi: —Hej očka, kar sejte, midva bova pa uživala sadove vašega dela.

— To ne bo izključeno, — odgovori kmet. — Sejem namreč konopljo, iz katere se izdelujejo vrvi.

KLOBUČARNA »PAJK«

vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica — Se priporoča

RUDOLF PAJK, Sv. Petra c. 38.

Za smeh

AVTOGRAMI

— Ti ne veš, kako težko je dobiti avtogram, — pravi zbiralec svojemu prijatelju.

— Kako bi ne vedel, saj sem še včeraj iskal podpis na menico.

OSAMLJENOST

— Pravite, da ste osamljeni v našem mestu. Kaj rimate nobenega sorodnika?

— Saj v tem je vsa nesreča, da jih imam mnogo.

V ŠOLI

Učitelj hoče v šoli raztolmačiti učencem besedo »počitek«.

— Mihec, kaj stori tvoj očka, ko pride utrujen iz ipsarne?

— Pretepe nas vse po vrsti, gospod učitelj.

• • •

Učiteljica: — Če rečem »jaz sem lepa«, kateri čas je to?

Učenec: — Pretekli, gospodična.

MOŽ BESEDA

— Žal mi je, toda ta mesec ne bom mogel plačati obroka za šivalni stroj.

— Isto ste izjavili prejšnji mesec.

— No, kaj nisem držal besede?

OVIRA

— Gospodična, kako bi bil srečen, če bi se mogel poročiti z vami!

— Kdo vas pa ovira pri tem?

— Moja žena.

Mali oglasi

STARINSKE NOVCE in knjige (slovenske) ter knjižno omaro — kupimo. Ponudbe na oglasni oddelek pod »Ljubljana«.

OTROŠKO STAJICO novo, zložljivo, prodam. Pavšičeva 6.

Inserirajte

Tajnika

osebnega, veščega upravnih poslov in italijanščine, po možnosti s prakso v upravni službi — se sprejme. — Ponudbe je poslati na oglasni oddelek »Slovenskega Naroda« pod označko »Perfekten«.

ALI RES SE NE VESTE,

da vam oglas v »Slovenskem Narodu« odvzame vse Vaše skrbi? Če iščete službo ali stanovanje, če želite karkoli kupiti, se obrnite na oglasni oddelek »Slovenskega Naroda«, ki Vam bo s cenenim oglasom izpolnil željo.

PETROLAV

Soc. Coll. di R. Garosi & C.

MILANO Stabil: Via F. Argellati 22 — Tel. 37.662 Sede: Via Camperio 10 — Tel. 152.801

PRODOTTI AUTARCHICI
Gomma lacca — Resine — Vernicette — Petroli — Sgrassanti Detersivi — Glicine — Lubrificanti — Emulsivi — Cere per pavimenti — Solventi.

AVTARKIČNI PRODUKTI
Guma za lake — Smole — Ličila — Petroleji — Topila za maščobe — Čistila — Glicine — Mazila — Emulzije — Vosek za tla — Rastopine.

Nekdanje ljubljansko mestno sodišče

Mestna sodna oblast v starih časih — Civilno in kriminalno sodstvo — Mestni uradi

Ljubljana, 20. novembra

Če se hočemo malo zamisliti v ljubljansko preteklost, je potrebno tudi, da poznamo nekoliko ustroj mestne oblasti, »magistrata«. Magistrat je bil večkrat preurejen. S preureditvami v dobi Marije Terezije, leta 1784., je prav za prav mesto izgubilo svojo samostojnost. Poslej je bil magistrat podrejen okrožnemu uradu, ki je bil nekakšno okrajno glavarstvo s širšim področjem. Okrožni urad je zelo strogo nadziral magistrat ter se vtikal v vse njegove upravne zadeve. Ljubljana tedaj ni bila več srednjeveška tudi po svoji upravi.

Mestna uprava pred letom 1784

Pred preustrojem magistrata leta 1784. je mesto imelo šest uradov. Ljubljana je bila tedaj majhno mesto, zato so pa bili tudi mestni uradi v primeri s sedanjimi e skromne pisarne, ki so zaposlovale nekaj uradnikov. Vrhovec pripoveduje na podlagi svojih proučevanj mestnih arhivov, da je mesto tedaj imelo naslednje urade: računskega, sodniškega, pupilarno-depozitnega, pupilarnega računskega, mestno pisarno in urad zemljiške knjige. V računskem uradu so bili zaposleni le trije uradniki. Urad je imel še slugo. To je bilo vse osebje. Predstojnik sodniškega urada je bil mestni sodnik. V pupilarno-depozitnem uradu je uradoval župan, ki je shranjeval pupilarno blagajno. Toda le shranjeval, medtem ko jo je mestni sodnik oskrboval. Pisarniška dela v tem uradu je opravljal aktuar. Drugih uradnikov v tem uradu ni bilo treba. Eden najpomembnejših mestnih uradov je bil pupilarni računski urad, ki je opravljal podobne naloge kakor dandanes mestno knjigovodstvo. V tem uradu so delali trije svetovalci notranjega mestnega sveta in en svetovalec zunanjega sveta. Sodeloval je tudi sindik (zapisnikar) sicer sta pa glavno delo opravljala aktuar in računski uradnik. V mestni pisarni je bil zaposlen sindik, a razen njega še mestni registrator, aktuar, ekspeditor, »taksator« in dva kanclista. V uradu zemljiške knjige je bil zaposlen le knjigovodja z aktuarjem.

Področje magistrata

Kako daleč je segala oblast magistrata in kakšne naloge je prevzemal, sprevidimo najbolje iz poročila, ki so poslali z magistrata nadrejeni oblasti leta 1784. „Magistrat je prva instanca v političnih in sodnih zadevah za vse meščane, zadruge (»cehe«) in v mestnem področju živeče prebivalce neplemiškega rodu. V njegov delokrog spada krvava sodba. Oskrbuje vsa mestna posestva ter upravlja mesto. Sodbe izrekamo vsem pod magistrat (mesto) spadajočim prebivalcem vselej v zboru (Mestni svet.) Poročevalec je sindik, ki mora biti vešč prava in ki je bil že odvetnik." — Drugi člani mestnega zbora seveda niso bili pravno šolani, saj so bili med njimi trgovci in obrtniki. Baje so si pa vsi pridobili potrebno znanje. Oskrbnik mestnih posestev se je posebej izvežbal za svoje posle.

Preustrojeni magistrat

Preustrojeni magistrat je začel poslovati 7. septembra 1785. Tedaj sta bila odpravljena notranji in zunanji svet. Mestno osebje je bilo precej zmanjšano. Tudi plače so bile spremenjene. Župan je poslej prejemal po 600 gld. na leto. Poslej so poslovali le še štirje svetovalci, ki se niso smeli več imenovati »Rathherren«, temveč le »Magistratsräthe«. Ti svetovalci so bili doktorji prava. Višje oblasti so tedaj res temeljito preustrojile magistrat v stremljenju, da bi bilo mestno gospodarstvo popolnejše kakor prejšnje čase. Z mestnim gospodarstvom pred temi velikimi spremembami niso bili zadovoljni. Izdatke so skušali čimbolj znižati. Zato so tudi vse plače mestnih uslužbencev s hlapci vred leta 1786. znašale le 6518 gld. Čez sto let so bile plače štirikrat večje.

Ljubljansko sodišče

Magistrat je bil gospodar nad življenjem in smrtjo meščanov in drugih mestnih prebivalcev razen plemstva in duhovščine. Ljubljana je imela sodne pravice, kakor splošno domnevajo, odkar je uživala mestne pravice. Sodišče je imela že vsaj 1269. Tedaj je mestni sodnik predsedoval mestnemu svetu. Ni pa bilo ugotovljeno, ali je mesto imelo sodno oblast že zdavnaj prej. Mesto je bilo res samostojno, saj so deželni knezi prepuščali samim meščanom izvolitev mestnega sodnika. Vendar je izvolitev moral potrditi vicedom, namestnik deželnega kneza. Sodnik je moral ob potrditvi izvolitve priseči vicedomu, da ne bo zlorabljal svoje oblasti ter da ne bo delal razlike med bogatimi in revnimi, med preprostimi prebivalci in veljaki. Sodniška oblast je bila razdeljena na civilno in kriminalno področje.

Področje civilnega sodstva

Pod civilno sodstvo so spadali vsi spori gmotnega značaja, in sicer ne le meščanov, temveč tudi vseh v ljubljanskem sodnem področju živečih, mestu podložnih prebivalcev. Pred mestnega sodnika so morali tudi plemiči, če so tožili meščane zaradi dolgov ali razžaljenja. Meje sodne oblasti je določil leta 1558. cesar Ferdinand I. Vendar starejši zgodovinarji ne opisujejo dovolj natančno mej mestnega pomirja, področja mestne gosposke. Vrhovec govori o tej meji: Začela se je pri potoku, ki je tekel pod rakovniškim gradom čez Dolenjsko cesto proti Ljubljanici. Onstran Ljubljanice je meja segala na Vič do potoka, ki je pritekal izpod Rožnika (Glinica?) Od Viča je meja držala ob tem potoku do Apfaltrernovega gradu po vrhu tivolskega hriba do šišenske cerkve. Od tam je meja potekala proti Posavju k lesenemu križu pri sv. Krištofu ob začetku Vodovodne ceste, dalje pa proti Blatni vasi in k šentpetrski cerkvi, proti Vodmatu, čez Ljubljanico v Sotesko in končno čez Golovec proti Rakovniku. V teh mejah je smel soditi mestni sodnik prebivalstvo in še lučaj dalje čez mejo. Mestna sodna oblast pa ni segala na posestva duhovščine in plemstva. Prepiri zaradi pristojnosti mestne sodne oblasti so bili pogosti in o njih je moral odločati od časa do časa tudi sam dvor. Najbolj pogosti so bili spori med mestom in nemško komendo precej velikim posestvom s številnimi prebivalci (Krakovo). Pravico soditi »komendske« prebivalce je imel komendator križevnikov. To pravico mu je podelil vojvoda Ulrik III. leta 1247. Pozneje je to pravico potrdil tudi Friderik. Toda mestni sodnik je smel soditi komendske ljudi, če so se pregrešili na mestnih tleh. O sporih, ki so nastajali med mestom in plemstvom, je baje razsojala posebna instanca, ko so morali proučevati stare cesarske patente. To sodišče so sestavljali: zastopnik plemstva, vicedom kot zaščitnik meščanskih pravic in deželni glavar kot predsednik. Tudi duhovščina je imela svoje sodišče. Njen sodnik odnosno predsednik je bil generalni vikar.

Kazenska sodna oblast

Področje te oblasti, ki so jo imenovali tudi »krvavo sodno oblast«, je bilo istovetno s področjem poznejšega ljubljanskega delegiranega sodišča. Tudi zaradi pristojnosti tega sodstva so nastajali pogosto spori. Magistrat je dokazoval, da so mestne pravice starodavne in privotne ter da imajo gosposke, ki so se razvile šele pozneje, torej mlajše in manjše, prav za prav le pravico do civilnega sodstva, ne pa tudi do krvave sodbe. Spori o sodni pristojnosti so nastajali predvsem v ljubljanski okolici, kjer so si na svojih posestvih lastili vso oblast plemiči. Magistrat se je pri sporih skliceval tudi, da je bilo na Kranjskem mnogo gosposk, ki niso imela nikdar »krvavih« sodišč. Zanimivo je, da je ižanska graščina predajala mestu zločince in plačevala za to goldinar. Vrhovec se sklicuje na listino, da je Karol VI. določil natančno meje ljubljanskega »krvavega sodišča«: »Prvi konfin se začenja pri Ljubljanici (na Barju) ter gre gori do koče, ki jo je dal sezidati bistriški opat, in čez veliko Ljubljanico tja gori do mostu čez Golico na veliki cesti, od tod ob gôri proti Prardu in gôri pri Divji jami, od tod ob gôri do debelega hrasta »Zahod« itd. Iz tega opisa meje je dandanes pač zelo težko razbrati, kje je prav za prav potekala meja. Vsekakor pa so bile po trditvi Vrhovca meje ljubljanskega sodišča vsaj do leta 1726 točno določene. Na področju drugih gosposk v okviru teh mej mesto ni imelo nobene oblasti v civilnih zadevah, imelo je pa pravico »krvave sodbe«. Toda za to pravico se je moral magistrat odločno potegovati v sporih s komendo. Duhovščina je imela kakor tudi plemstvo za svoje podložnike »krvavo sodišče«, a podložniki ljubljanskega kapitlja so spadali pod mestno sodstvo o kriminalnih zadevah od leta 1489. Cesar Friderik IV. je določil: »Ker duhovske sluge vznemirjajo mesto s pretepi in drugimi nasilnimi dejanji, imej mestni sodnik pravico kaznovati jih, ako jih zasači v mestu, v hiše duhovnikov pa ne sme ponje.« — Največji spori zaradi kazenskega sodstva so bili med mestom in plemstvom. Plemiči niso hoteli priznati mestu pravice, da sme kaznovati njihove uslužbence odnosno podložnike, čeprav so zagrešili v mestu zločine, ki jih je bilo treba kaznovati s smrtjo. Meščani so skušali včasih tudi s silo uveljaviti svoje pravice. Leta 1540. so brez pristanka plemstva obsodili nekega plemiča na smrt in ga tudi usmrtili. Plemstvo se je pritožilo pri cesarju, a niti dvor se ni upal izreči odločne sodbe, tako je bilo sodno razmerje med mestom in plemstvom nejasno. Šele čez nekaj časa so razsodili: »Če bi plemiški uslužbenec povzročil hrup, pretep ali poboj v Ljubljani in bi ljubljančani krivca zalotili, ga morajo takoj izročiti deželni gosposki. Če bi ga ne zalotili na samem dejanju, naj ga naznanijo deželnemu glavarju in se pritožijo pri njem. Če dejanje ni huje kaznivo, ga kaznuje sam deželni glavar. Če pa zločin zahteva smrtno kazen, deželni glavar zločinca izroči meščanom, da ga sodijo.« Pozneje je menda izšel o tem definitiven odlok. Nastajali so pa še spori, kam spada zločinec, ker na primer niso mogli presoditi, ali je rana, ki jo je prizadejal pretepač, smrtna ali ne. — Že iz teh drobtin je razvidno, da ljubljansko sodstvo v starih časih ni bilo tako preprosta zadeva.

Italijanska vojska v Rusiji: general Messe pripenja odlikovanja za vojaško hrabrost vojakom, ki so se odlikovali v nedavnih bojih

Podgane so škodljive in nevarne

V mnogih mestih so podgane prava šiba božja. Posebno nadležne so potujoče podgane, ki se selijo v velikih tropih iz kraja v kraj. Nekoliko manjša je domača podgana. Potujoča podgana je prišla v Evropo z bližnjega vzhoda iz Indije in Perzije. Sredi 18. stoletja so se začele te velike podgane temeljito seliti. Potovale so z ladjami. V Evropo so jih zanesle angleške ladje iz Indije. V Vzhodni Prusiji so se pojavile leta 1750., v Parizu pa tri leta pozneje. V Švici so se pojavile šele leta 1809.

Če lahko o potujoči podgani sploh rečemo kaj ugodnega je to edina njena dobra lastnost, da srdito preganja nekoliko manjšo domačo podgano, ker ji le-ta ni kos, saj je šibkejša. Povsod, kjer se srečata potujoča in domača podgana, nastane med njima boj na življenje in smrt. V njem seveda vedno podleže domača ker je potujoča večja in močnejša. Potujoče podgane neusmiljeno napadajo in davijo domače, ki jih navadno tudi požro. Drugače je pa tudi potujoča podgana eden najhujših škodljivcev. Podgane delimo v tri vrste: domača, potujoča in vodna. Podgana požre vse kar doseže, od mrhovine do manjših živali. Razmnožuje se zelo hitro. Dvakrat ali trikrat v letu vrže mladiče, pogosto 20 naenkrat.

Podgane niso nevarne samo človeškemu imetju, temveč tudi zdravju, saj prenašajo kugo. Večkrat se je že pripetilo, da so okužile s to strašno boleznijo cele pokrajine. Pripeti se tudi, da napadejo podgane mlade domače živali. Zlasti rade se spravijo na perutnino, napadajo pa tudi prašiče. Med prvo svetovno vojno so se večkrat pojavile podgane celo v strelskih jarkih, kjer so postale največja nadlega vojakom.

V vseh časih so bile podgane enako na slabem glasu. O tem pričajo tudi pripovedke in vraže, ki so se prijele teh ostudnih živali. Tako je med mornarji razširjena vraža, da slutijo podgane brodolom že vnaprej in da zato vedno pravočasno zapuste ladjo, preden se potopi. V prejšnjih časih se je tudi mnogo govorilo o takozvanem podganjem kralju. Tu pa tam naletimo namreč na večje tropе podgan, ki imajo repe tako zraščene skupaj, da se ne morejo več premikati. Ker pa žive, ne da bi mogle same skrbeti za hrano, moramo domnevati, da jih hranijo druge podgane. Tako je nastala vraža o podganjem kralju, ki naj bi vladal tej golazni. Podganji kralj naj bi bil tak trop z repi skupaj zraščenih podgan. Take podgane kurijoznosti so že večkrat našli. Najbrž zrasto podganam repi skupaj v mladosti, kar je posledica boleženskega izločanja lepljive tekočine iz njihovih repov.

ČAROVNIK IN NJEGOV SINKO

Čarovnik se obrne k občinstvu in pravi:

— Tako, zdaj pa prosim cenjeno občinstvo, naj pride kdo k meni na oder, da se prepriča, da tu ne gre za sleparijo. No, ti mali, pridi ti. Saj me nisi še nikoli videl, jeli?

— Ne, očka, še nikoli, — odgovori deček.

Topla obleka važnejša od kurjave

Letos je nam mraz dolgo prizanašal. Šele zadnje dni smo ga nekoliko začutili. Zapihala je burja in čeprav se giblje temperatura okrog ničle, je nas začelo zebsti. Toplo jesensko solnce je nas letos razvadilo, da smo mraz tembolj začutili, čeprav ga v resnici še ni. Jesenski prehodni tedni med poletjem in zimo so za prehlad najnevarnejši. Nevarnost, da se človek prehladi, pa ni tako velika zunaj kakor v stanovanju. Če se hočemo tej nevarnosti izogniti moramo polagati vso važnost na obleko. Treba se je prehodnemu času pirlagoditi in temu primerno oblačiti. Najnevarnejši je namreč čes, ko začnemo doma kuriti, in ko sobe še niso pregrete.

Narava sama je nam letos pripomogla, da smo lahko znatno odgolili začetek kurjenja peči. S tem smo si prihranili precej kurjave, ki nam bo prišla prav pozneje, ko pritisne mraz. Zdaj je čas, ko je treba posebno paziti na to, da se prav oblačimo. Vsem ljudem sicer ni treba nositi toplejših oblek, ker niso vsi enako podvrženi prehladu. Kdor se mnogo giblje na prostem, ne rabi toplega perila in obleke. Gospodinje, ki so navadno od jutra do večera na nogah, postopne ohladitve sob skoraj sploh ne čutijo. Vse drugače je pa pri tistih, ki presede po cele ure za pisalnimi mizami. Te začne jeseni zabsti, če niso primerno oblečeni. Topla obleka je jeseni važnejša od kurjave, ker nas obvaruje prehlada.

Slovaška pospešuje gradbeno delavnost

Predpisi o pospeševanju gradbene delavnosti na Slovaškem se bodo zdaj izpolnjevali. Parlamentu je bil predložen zakon o pospeševanju gradbene delavnosti. Državna garancijska posojila v bodoče ne bodo smela presegati 70% gradbenih stroškov. To bo veljalo tudi za gradbene kredite. Pač bo pa država zvišala za pospeševanje gradbene delavnosti namenjena denarna sredstva od 100 na 200 milijonov kron.

Nova bolgarsko-turška gospodarska pogodba

Na temelju nove bolgarsko-turške pogodbe bo izvozila Turčija v Bolgarijo za 200 milijonov levov blaga, bolgarske predilnice bodo pa predelovale turški bombaž. Bolgarska gospodarska delegacija, ki se je nedavno vrnila iz Turčije, odpotuje čez nekaj tednov nazaj, da podpiše pogodbo. Prva pošiljka turškega bombaža je že prispela v Bolgarijo.

Teden Gerharta Hauptmanna

Ravnateljstvo madžarskega Narodnega gledališča v Budimpešti je priredilo novinarski večer, na katerem je predaval intendant frankfurtskega državnega gledališča Hans Meiszner o konstrukciji, objiki in vsebini Schillerjeve drame »Don Carlos«. Zbranim madžarskim kritikom in novinarjem je pojasnil svoj način vprizoritve tega glelališkega komada. V Budimpešti bo prirejen teden Gerharta Hauptmanna. 23. t. m. bo vprizorjena v Budimpešti komedija »Kovač Wieland« s Heinrichom Georgom in Wernerjem Krausom. Teden Gerharta Hauptmanna prirede budimpeštanska gledališča 23. in 24. novembra. Če bo dopuščalo pesniku zdravstveno stanje prispe v Budimpešto, da se osebno udeleži raznih kulturnih prireditev v okviru tedna, posvečenega njemu.

Bolgarski promet po Donavi

Bolgarski promet po Donavi se je letos zelo ugodno razvijal. Bil je znatno večji od lanskega. Potnike so prevažali po Donavi trije moderni parniki. Ker razpoložljivi tovorni parniki niso zadostovali, je bolgarska družba za rečno plovbo sklenila naročiti odnosno zgraditi več novih parnikov. V ta namen se bo porabilo nad 600 milijonov levov. Načrt določa gradnjo enega potniškega parnika, 8 motornih ladij za tovorni promet, 30 do 40 tovornih vlačilcev, 5 do 6 petrolejskih ladij in 3 vlačilce na parni pogon.

Delavske kuhinje na Slovaškem

Osrednja zveza hrvatskih industrijcev je sporočila glavnemu preskrbovalnemu uradu, da bodo organizirane v vseh industrijskih podjetjih delavske kuhinje. Glavni preskrbovalni urad je sklenil dodeliti vsem industrijskim podjetjem, ki zaposlujejo nad 50 delavcev posebne obroke moke, kruha, stročnic, umetnih maščob in mesa.

Setev ozimine na Slovaškem

V okviru raznih pospeševalnih ukrepov za povzdigo kmetijske proizvodnje na Hrvatskem je bila pokrenjena tudi akcija za čim večje jesenske posevke. Izmenjanih je bilo 20.000 ton dobre semenske pšenice in rži, ki so jo zamenjali za manjvredno žito. Tako so dobili kmetje dobro semensko žito. 2.000 ton dobre semenske rži je uvozila Hrvatska iz Nemčije. Domače semensko žito je bilo pa skrbno očiščeno in pripravljeno za setev.

Četrta obletnica smrti Kemal paše

Ob četrti obletnici smrti Kemala Atatürka je položil nemški poslanik von Papen na njegov nagrobni spomenik v Etnografskem muzeju v Ankari venec s trakovi v državnih barvah vseh z osnimi državami, v skupni borbi povezanih držav. Nemški poslanec je dejal: V imenu osnih držav in njihovih prijateljev mi je čast položiti ta venec v znak večnega spomina na velikega državnika Atatürka.

NE TAT, TEMVEČ ČAROVNIK

Učitelj je napisal na tablo besedo »Tat« in hotel je, da bi mu Mihec opisal njen pomen. Toda Mihec molči na njegovo vprašanje.

— No, Mihec, kaj pomeni ta beseda? Ali res ne veš?

— Ne.

— Glej, če bi segel jaz v tvoj žep in vzel iz njega liro, kaj bi bil v tem primeru?« -- mu skuša učitelj pomagati.

— Čarovnik, gospod učitelj, kajti v žepu nimam niti pare, — odgovori Mihec.

J. O. CURWOOD:

Abrahamova polja

ROMAN

Zato je hodil Kolobocij zmerom korak ali dva pred ostalimi, pa naj je solnce še tako svetlo sijalo in naj je zbujalo žvrgolenje ptic še tak prepričevalen občutek miru in pokoja. Tako je bilo tudi tisto popoldne videti, kakor bi on edini iz vse četvorice budno vohljal za nevarnostjo, ki je utegnila vsak trenutek planiti iz miru in lepote na okrog. Zdaj pa zdaj se je ozrl po mladem gospodarju; in ko je nazadnje opazil, da se je temu stemnil obraz, se mu je približal in zacvilil, kakor bi ga hotel vprašati, kaj mu je.

Dečku je bilo ime Danijel James Bulain; toda že ko ga je dojenčka nosila v naročju, ga je mati klicala Jeemsa. Dvanajst let mu je bilo in tehtal je dvajset funtov več od svojega psa, kajti Kolobocij, ki so jo zaradi kratkoče navadno klicali »Kolo«, jih je imel baš šestdeset, če je bila tehtnica v Tonteurjevem mlinu zanesljiva. Tudi ko bi se bila deček in pes znašla sredi množice, bi bil moral vsak uganiti, da spadata drug k drugemu, zakaj, kakor je Kolo star in z ranami pokrit vojni pohabljenec, tako je tudi deček po svoji strani očitno kazal, da hrepeni po isti junaški slavi.

»Glejte si ga, glejte kako je napravljen!« je bil tisto jutro spodaj v dolini vzkliknil baron. »Človek bi ga imel za divjega morskega razbojnika ki je prišel po mojo deklico, da jo ugrabi in zadrži, dokler ne plačam odkupnine!« Tem besedam sta se oba iz srca zasmejala. Jeemsov oče in baron z leseno nogo. In da bi bila mera polna, je jel potem Tonteur hoditi okrog njega ter ogledovati z vseh strani, z njim vred pa ljubka mala Marija Antonijeta, ki je v aristokratskem zaničevanju vihala tanki nosek, in Pavel Tache, njen zoprni bratranec iz velikega mesta Québeca, ki se je Jeemsu izza dekličinega hrbta očitno smejal in zmrdoval. In to se je zgodilo potem, ko se je bil s tolikim trudom napravil in nališpal za slučaj, če bi Marija Antonijeta ustavila oči na njem!

Stvar je bila pač res žalostna. Ko se je tisto jutro odpravljal z očetom in materjo v Touteurjev mlin po vrečo moke, je bil oblekel svojo obleko iz jelenje kože, vzel v roko puško, ki je bila daljša od njega, si obesil na prsi poln rog smodnika, za pas lovski nož, čez ramo pa svoj najdražji zaklad, majhen lok s polnim tulom puščic. Ne glede na to, da je bil topel dan, se je bil pokril s krzneno čepico, ki se mu je zdela lepša od lahke, ter si pripel nanj dolgo puranje pero. Kolo je bil videti ves ponosen na junaško vnanjost mladega gospodarja, in prav zato mu je šla mrka izpremememba njegovega obraza tem manj v kosmato glavo.

Ko se je Jeems toliko oddaljil, da ga ni mogel več slišati, je Henri Bulain opisal ženi prizorček, čigar priča je bil: toda on je imel navado, da je gledal na vsako reč s smešne in vesele strani. Baš to je bilo mimo drugega vzrok, da ga je bila Katarina vzela za moža in ga je ljubila danes bolj kakor pred petnajstimi leti, ko Jeemsa še ni bilo na svetu. Bilo je tudi vzrok, da je gozd s svojimi drevesi, cvetlicami in nevarnostmi takisto ljubil Henrija Bulaina. Katarinin mož je ljubil življenje s tako neskončno in skrivnostno zaupljivo ljubeznijo, da ga je Louis Edmond Tonteur, vlastelin z levjim srcem, imel za prostodušnega bedaka in prerokoval, da pride kmalu dan, ko bo njegov skalp z ženinim in sinkovim vred krasil kak divjaški šotor.

S svojega mesta za psom, dečkom in možem je Katarina Bulain z veselim, neustrašnim ponosom zrla na svoj mali svet. Po njenih mislih se ni mogel noben deček primerjati z njenim sinkom in noben moški z njenim možem. To zaupanje se ji je zmerom bleščalo v črnih očeh, polnih skritega ognja, ki ga je prižigala ljubezen. Nehote si moral čutiti, da je srečna; in kakor se je Tonteur, kadar je bil sam, predajal mukam koprnenja, tako je bila ona polna radosti, ko sta njena draga korakala pred njo in je nista mogla videti v obraz. Ta želja, da bi ohranila majhen, posvečen delec svoje sreče zase, je utegnila izvirati odtod, da ni bila Francozinja, ampak Angležinja. Dečkovo ime, Daniel James, je bilo angleško, prevzeto po Katarininem očetu, ki je bil najprej učitelj, potem pa opravnik bratov Pennov. Na meji Pensilvanije jo je bil Henri tudi spoznal in vzel za ženo, dve leti preden so ji v nekem spopadu ubili očeta.

»In vseh teh petnajst let si nenehoma rasla v lepoti in se mladila od dne do dne,« ji je mnogokrat ponavljal. »Kako žalostno bo, kadar bom jaz že star, ti pa še zmerom mlado dekle!«

In res Katarini ni bilo poznati njenih petintridesetih let. Obraz in oči so bile še vedno sveže in mladostno mile, posebno danes popoldne. Pot na Tonteurjev grič ji je bila pordečila lica; s solnčnimi odsevi v svetlih laseh je bila tako krasna na pogled, da se je mož spet in spet oziral po nji, ko je prekladal težko mlinsko vrečo z rame na ramo.

Tonteur je vedel, nemara še bolje od Henrija Bulaina, da izvira Katarinino oboževanje do njenih dragih in do vsega, kar je z njima v zvezi, vštevši nadloge tega preprostega življenja na samoti, iz globljega vzroka, nego je ta, da jima je žena in mati. Omika, znanje, širokost misli in pogledov, kar vse ji je bila vrla mati že otroku vcepila in kar vse je bil oče, bivši učitelj, še poglobil in razvil — vse to ji je dejalo neko posebno, dragoceno zmožnost, čislati srečo. Kdaj pa kdaj je res da trenutno zahrepenela po drugih rečeh, ki jih v tej sreči ni bilo, ter sanjala o zlatih brokatnih tkaninah, svilah in atlasih, moiréiih in nežnih valenciennskih čipkah; zato si v Henrijevi koči opažal plašče z nageljni in sivkovimi cveti na trakovih, čipke za na lase in še marsikako preprosto, a ljubko stvarco, ki je bila delo njenih pridnih rok. Znala je vezti ovratne rute in fichuje, tako fine, da ni gospa Tonteurjeva nikoli nosila lepših, čeprav je plačevala zanje drage denarje.

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani